

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

VÖRÖSMARTY ÉLETRAJZA.

IRTA

GYULAI PÁL.

MÁSODIK JAVÍTOTT KIADÁS.

VÖRÖSMARTY ARCZKÉPÉVEL.

Ara füzve 2 frt

E munkát a m. tud. akadémia 1868-ban a Marczibányi-jutalommal koszorúta.

A jelentés így szól

«Az 1861—66. évkörről szóló Marczibányi 50 arany mellékjutalom Gyulai Pál Vörösmarty életrajza cz. munkájának ítéltetett oda, mint a mely a megszerzett adatok legteljesebb és szorgalmas felhasználásával nyomról-nyomra kiséri nagy költőnk fejlődését a magán és országos viszonyok közt, s ezzel a mivelődésnek nagyon sikerült pragmatikai rajzát állítja az olvasó elé; a költő hatását nemcsak általában a magyar irodalomra és különösen a magyar költészetre, hanem a társadalomra is indokolja és jellemzi; irodalmi történetünk egy kiváló korszakát mesterileg ecseteli; mely munka tehát érintett jelességei által, az életrajzi munkák közt szinte első helyet foglal irodalmunkban.»

EGY RÉGI UDVARHÁZ

UTOLSÓ GAZDÁJA.

IRTA

GYULAI PÁL.

DÖRRE TIVADAR RAJZAIVAL.

HARMADIK KIADÁS.

Ara füzve 1 frt 40 kr.

Diszkötésben 2 forint.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapesten megjelent:

UJ TELJES MAGYAR-NÉMET ÉS NÉMET-MAGYAR SZÓTÁR

IRTA

Dr. BALLAGI MÓR.

ÖTÖDİK KIADÁS.

KÉT RÉSZ.

Első, német-magyar rész füzve 7 frt, félbörkötésben 8 frt.

Második, magyar-német rész füzve 5 frt, félbörkötésben 6 frt.

TÁJÉKOZTATÓ.

Ballagi magyar és német szótára évtizedek óta közközlés forogván, a közönség könnyen megítélheti, mit várhat e szótárnak első négy kiadása után nem kevesebb mint tíz év múlva eszközölt új kiadásától.

Hogy a szerző gyűjtőszorgalma e téren folytatott hosszas működése alatt nem csökkent, mindennél világosabban bizonyítja az a tény, hogy a német-magyar rész ezen ötödik új kiadása az előbbivel összehasonlítva 25,000 cikkel szaporodott és — a mire különösen felhívjuk a figyelmet — a helynevek a legújabb beosztás szerint az illető megyéknek megjelölésével a legteljesebben fel vannak véve.

A nyelvanyag e tetemes gazdagodásával karöltve járt a feldolgozásra fordított gond, mely az egyes kifejezések különböző jelentéseinek egymásból folyó értelmezéseiben, az értelmi árnyalatok pontosabb jelölésében és e két nyelv sajátos szólásainak kiemelésében mutatkozik.

Míg a német sajtóságotok többnyire törülmetezett magyar kifejezések tolmácsolják, viszont a magyar szólásokat lehetőleg ugyanannyit monód németes kitételek fejezik ki.

Két nyelv szókincsének így csélből történt összehasonlása minden körülmények közt nem csekély munka, de óriási nehézségekkel jár, midőn — mint jelen esetben — egy tudományos fejlődés első stadiumában levő nyelv aránylag szegény szókincsét egy, az emberi ismeretek összes ágaira régóta használt, teljesen kifejlett, megállapodott szókincsű nyelvvel kell összemérnünk, és az ez oldalon jelentkező bőség amannak elmaradottságát minden lépten-nyomon érezteti.

Ily viszonyok közt természetesen a kevésbé fejlett nyelv, hogy az előhaladottnál utólrébb, sok kétes értékű szónagyot kénytelen felhasználni és semmi sem volna igazságosabb, mint ha e kényserhelyzetek szűke-kiszűrték nem mindig találó voltát a szótárirónak rónák fel bűnül.

A nyelvtudomány kérdése teheti, hogy oly új képzésű szók használata, minők mintá, szilárd, tervre szabott, jogos-e vagy nem, de a szótárirón minden bizonnyal rosszul felelné meg feladatának, ha azt, amit az élet felkarolt, ami előzőekben és irodalomban közkeletűvé vált, még ha nyelvtanilag egészen igazolható nem volna is, művéből kirekesztené.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinszki György császár királyi egyetemi könyvtáránál Bécsben I. Stefansplatz Nr. 6.

PULSZKY FERENCZ ÉLETEM ÉS KOROM.

SZERZŐ FÉNYNYOMATU ARCZKÉPÉVEL.

KÉT KÖTET. MÁSODIK KIADÁS. Ara füzve 5 frt.

ELSŐ KÖTET TARTALMA:

A forradalom előtt: Bevezetés. — Gyermekek, iskolai évek (1814—1832). Olaszországi út (1833). — Juratusi korom (1834—1835). Sáros vármegye és külföld (1835—1836). — Megyei élet. Követválasztás (1837—1839). — Országgyűlés (1839—1840). — A büntető törvénykönyv-javaslat szerkesztése (1840—1843). — Az 1843—1844-iki országgyűlés. — Údvarlás és házasság. — Házi élet és a forradalom előjelei (1846—1847).

A forradalom alatt: Bevezetés. — Az 1847-iki országgyűlés (nov-embertől február végeig). — A forradalom Bécsben s Pesten (február 24-diktől március 20-dikáig). — A közsémbizottság (március 16-diktől április 13-dikáig). — Pesti és bécsi viszonyok (április közepétől június végeig). — A reactio nyitottabb fellépte (júliustól szeptemberig). — A forradalom kezdete (szeptember). — A bécsi forradalom (október). — A schwechati csata. — Kiküldetése külföldre (december vége — január kezdete). — Páris (január közepétől március kezdetéig). — London (márciustól októberig). — A catastropha (augusztustól októberig). — Gróf Teleki László levelei (áprilistól szeptemberig). — Gróf Bathányi Kázmér hivatalos levelei (május 14-diktől július 14-dikéig).

MÁSODIK KÖTET TARTALMA:

Számkivetés alatt Amerikában és Angolországban: Előszó. — Bevezetés. — Az emigráció. — Kossuth Kiutahiában. — A bellebezés vége, Kossuth Angolországban. — Kossuth Amerikában. — Körút Amerikában. — Angolország s Amerika. — Angol barátaink. — Angol szokások és sajtóságotok. — Az olasz háború. — Levelezés Deákkaal. — A magyar képzők és ragoka szanszkrit nyelvészeti rendszer világában.

Számkivetés alatt Olaszországban: Bevezetés. — Olaszország állapota 1860-ban. — Meghasonlítás köztem s Kossuth közt. — Összeütközés Kossuthal. — Olasz és magyar viszonyok. — Levelek a számkivetésből báró Kemény Zsigmondhoz. — Aspron onte. — Mazzini. — Az olasz egység alkotói. — Turin és Flórencz. — Az idegek Flórenczben. — Műgyűjtemények, múzeumok, művészek. — A porosz háború. — Hazajöttem. — Függelék: Levelek a «Daily News»-hoz 1862. augusztusban s szeptemberben.

38-IK SZÁM. 1884.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 21.

XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 frt, félévre 6 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 6 frt, félévre 3 frt.

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 frt. Külföldi előfizetésekre a postaiak megfizetésével, a postaiak megfizetésével is csatolandó.

NAGY PÉTER.

(1819—1884.)

CSAK kedden hozta a táviró a megdöbbentő gyász hírt, hogy Nagy Péter, az erdélyi reformátusok ékesen szóló püspöke, a magyar református püspöki karnak hivatalra legidősbike, aznap hajnali órában szívszélhűdésben hirtelen meghalt. Halálát betegség nem előzte meg; sőt annyira nem gondolt ily eshetőségre bekövetkezése senki, hogy a dunamelléki egyházkerület elnöksége őt kérte föl újonnan választott püspökének beiktatására f. é. október 25-kére, mint legidősb püspököt, s mint közvetlen utódát annak a Bodola Sámuelnek, a ki Szász Károlyt, a beiktatandó püspököt, ez előtt 30 évvel pappá szentelte vala. Nagy Péter készséggel vállalkozott az ünnepélyes cselekményre s megígérte, hogy azt teljesíteni fogja. Talán ez az első ígérete, a melyet nem teljesített; a hozzá kötött várakozások között ez az első, a melyet nem váltott be. S a főváros nagyot vesztett, hogy őt — a kit Erdélyben, az egyházi ékeseknél klasszikus földén, «arany-száj» Nagy Péter»-nek neveztek, — a főváros nem hallhatta, hogy nem itt zengette el hatyudalát.

Betegség nem előzte meg halálát; de megelőzte valami egyéb, a mi sokkal több és súlyosabb a betegségnél — s a miben hirtelen halála okát egész bizonyossággal kereshetjük. A múlt évben vesztette el, alig néhány napi betegség után, forrón szeretett egyetlen leányát, Szabó Samu kolozsvári ref. tanár nejét, nyolcz gyermek anyját. Már ez a csapás megtörte őt s kedélyét erősen megtámadta. De a hit emberét fentartotta a hit. A f. év nyarán Kolozsvárott uralkodni kezdett ismét a difteritisz, ez a gyermekek öldöklő angyala, ez a Heródes, a ki se-regestől vágja ki a bethlehem-i kisdedeket. S az imént elhalt anyának nyolcz árva gyermeke közül kettő, két szép, eszes, reményteljes fiú, a retentő kór áldozata lett, alig egy heti időközben. A harmadik ma is élet-halál közt lebeg; a negyedik, ötödik szintén megkapta a betegséget. Ez már több volt, mint a mennyit a szív emberének a szive megbírt volna — s ime veszzük a hírt, hogy Nagy Péter szívszélhűdésben hirtelen meghalt. A mi lelki szervezetének legerősebb — s annál fogva testi szervezetének leggyöngyöbb oldala volt: a szív, az ölte meg.

Nagy Péter az erdélyi nagy szónoki iskolának, — mely a jelen század elejétől kezdve

egész mostanáig fentartotta magát, a Herepei-eknek, három nemzedékben (János, Ádám, Károly és Gergely), a Szilágyiaknak, Hegedűs Sámuelnek, Nagy Györgynek, a Bodoláknak — utolsó sarja, a kiben — ha olyanoknak hinni lehet, a kik még Herepei Jánost is hallották — az iskola legmagasabb pontját érte el.

Ő azonban egy új szónoki iskolát nevelt, mely ma is virágzik s ha a mestert utol nem érheti is, jeles szónokokat ad folyvást az erdélyi református egyháznak. Élnek még, nem nevezük őket.

Mikor Enyed szétrombolásával a Bethlen-főiskola is földulatott, theologiai intézetét egyelőre Kolozsvárrt nyitották meg, s Nagy Péter, ki már akkor kolozsvári pap s közszeretben

álló és áhitattal hallgatott egyházi szónok volt: megnyerték az intézethez a gyakorlati theologia tanárul. Tanszakához tartozott az egyházi ékesesszólás tudománya (a homiletika) is. Ő ezt valóban gyakorlati tudományává tette. Nem chablonok szerint növelte a leendő egyházi szónokokat. Alapelveül a szónoklatnak a természetességet s az egyéniséget tette. Nem egyforma, betanult előadási modor, hanem kinek-kinek az egyénisége szerinti természetesség: ez volt, a mit növendékeiktől kívánt s a mit bennök fejlesztett. Maga adta reá a legtökéletesebb példát. Természetes volt, a maga egyénisége szerint. Csakhogy az ő egyénisége a legtrikábbak és a legkiválóbbak közé tartozott. S az egyéniségen és a természetességen ő nem a

NAGY PÉTER.

Veress F. fényképe után.

durva közvetlenséget értette, nem azt, hogy a szónok úgy beszéljen, a hogy épen jó, sőt ellenkezőleg az egyéniség vonásainak megtartásával annak kipallérozását s a természetesség fölemelését a művészetig. Azután az így megfínomított formába beleilleszteni a tartalmat, mint szép képet a hozzá méltó keretbe. Nagy Péter maga valódi mester volt a tartalom és a művészi forma egyesítésében. Beszédeit mély bibliai szellem lengette át, a szív bensőségének megkapó hangja rezdült bennök, mely minden szív hurját rezgésbe hozta, s egy mívelt lélek és a tudományok által megtermékenyített gondolkodás belső uralkodott a hallgatók sokaságán, egyenlően tudva tápot nyujtani az egységűeknek és a tanulatlanok. Azokat «édes tejnek italával» táplálta, mint a kisdedeket, emezeket eszméinek eredetisége s az igazságoknak páratlan gazdagsága által lepte meg és ragadta el.

Ilyen tanára és ilyen példánya volt egy évtizeden át az erdélyi ref. egyház papnövédekének. Csoda-e, hogy látván működése hatását az egyház leendő szolgáinak lelkére, nem szívesen vált meg e hivatástól. S ebből eredt életének legnagyobb küzdelme. Midőn a 60-as évek kezdetén szóba jött a teológiának, mint az enyedi kollégium egyik kiegészítő részének, Enyedre visszavitele, a hova — mint századok óta, egészen 1848-ig püspöki székhelyre, a püspöknek is vissza kellett volna költöznie — az egyházkerület egy tekintélyes pártjával együtt, ő is mindezt ellenezte. Kolozsvárt akarta megtartani a püspöki székhelyet és a teológiát is, melynek a püspök közvetlen felügyelete, sőt vezetése alatt kell állnia. Azonban Enyednek történelmi joga, s a papságban egy, mint a világi elemben azok többsége és túlnyomó befolyása, kik egykor Enyed növendékei voltak, győzött. Nagy Péter és pártja kisebbségben maradt; a teologia áthelyeztetett Enyedre. Ő azonban nem akart megválni Kolozsvártól, diadalai színhelyétől, ifju- és férfi-korának működő terétől; Kolozsvárt maradt, s így elszakadt a hitnapi intézettől, s később a gyakorlati lelkészkedéstől is, midőn a püspöki hivatal elfoglalván, megszűnt tényleges pap lenni.

S azóta csak ritkán hallatta szavát. Egy-egy kiváló egyén temetésén kívül, csak az egyházkerületi közgyűlések alkalmával, az új lelkészek felszentelésénél zendült meg még édes-bus szava. Ritkábban hallta, még hatalmasabb volt a benyomás, a melyet tett. Az emberi szív mélysége, a nagy bibliai igazságok, s egy benn érzett nagy fájdalom — összeolvadva hangzott szavában, mint a harang hangja, melyet azért öntenek különböző érzékből, hogy teljesebb harmoniát adjon; mert a hol, mint Schiller oly szépen mondja:

— Mert a hol a szilárd gyöngéd dal,
S erősebb párosul gyöngédbel,
Valódi összhang ott fakad.

Ez az összhang nyilatkozott nem csak szónoklataiban, hanem életében is. Komoly és vidám volt mint ember; pontos és szigorú s egy szerszind szelid mint püspök; papjainak atyja, még mikor bírja is; önmagának s barátainak szigorú megítélője, bár a mások hibáinak szeretetteljes elfedezője.

Hatvanöt éves vala bár s fiatal korában gyöngye testalkatu; de férfikorában megerősödvé, a természet rendje szerint még sok éveket ígérhettünk neki. S arra valóban nagy szükség is lett volna a protestáns egyház jelenlegi átalakulási korszakában. Mint Török Pál után a legidősb superintendens, már az 1881-ki debreczeni szinaton is (melyen Török nem jelent meg) ő elnökölt; s Török halála után rá maradt a konventeken a rendes elnökség állandóan is. Finom modorával, széles látókör, igazi modern

szellemével, ritka tapintattal tudta mindig vezetni a tanácskozákat. De az egyetemes egyház ügyein kívül még fontosabb teendő várt rá, saját egyházkerületében, az erdélyi egyházszervezet különlegességeinek az egyetemes egyház szervezetével s a szinai törvényekkel összhangzásba hozatalánál. Az ez iránti munkát tervezete már kész, de még ezután kellett volna annak letárgyalatnia, megfogadtatnia. Itt az ő hiányát nagyon is fogják érezni. Az élet és halál ura parancsolt, — neki mennie kellett.

Életrajzi adatait a Vasárnapi Ujság 1867. évi folyamában közöltük; alább, röviden, összeállítjuk azokat ismét; annál inkább, mert élete munkájának jelentékeny része az azótai időre esik. Erre jelesen irodalmi működésének is az a része, melyet hivatalától szabad óráiban, ugyszólván mint műkedvelő, az elbeszélés terén — részint angolból való fordításokkal, részint eredeti dolgozatokkal, Belényesi Gábor és Csurgó György álnevek alatt, a Budapesti Szemlében és a Vasárnapi Ujságban folytatott. — Ritka izléssel és tapintattal válogatta meg tárgyait. Az erdélyi nyelvjárás sajátosságai az általános irodalmi nyelv szabotossága mellett is megtartották nála ereditésüket. Szellemével és izlésével az angol irodalom egyezett legjobban, — melynek alapos ismerője is volt. Sokat olvasott s olvasmányait így írásaiban, mint társalgásaiban erősen fel tudta használni. De ő nem szeretett hivalkodni írói termékeivel. S mikor mindenki tudta, hogy a Belényesi Gábor álnév alatt ő rejlik s így az megszűnt álnév lenni, mást vett föl, hogy ismét rejtve maradhasson. Irálya erejéről s szabotosságról azonban könnyű volt ráismerni.

Ime, életrajza főbb adatai:

Nagy Péter 1819. ápril 22-én Kolozsvárt született, hol hasonnevű édes atyja a polgári osztályhoz tartozott. Édes anyját Kecskeméti Klárának hívták. A földi javakban nem igen bővülködő szülők tehetséges gyermeküket taníttatni óhajtvá, jó idején beadták a már akkor is virágzó kolozsvári ref. főiskolába, hol azután a középiskolai, bölcsészeti, jogi és teológiai tanfolyamot nagy szorgalommal és kitünő eredménnyel megfutva, 20 éves korában végeztet. Már tanuló korában kitűnt tehetséggel, élénk felfogásával, jó kedélyével s kedves humorával; ékezen szólásáról is még fiatal éveiben híressé lett, midőn ünnepekkor mint legátus egyházi szolgálatokat végzett.

A pályavégzett 20 éves ifjut még azon évben, melyben az iskolától megvált, 1839. december 27-kén megválasztották segédlelkésznek Kolozsvárra, mely állomását 1840. jan. 1. foglalta el; 1841. június havában már a kolozsvári ref. egyház rendes lelkésze lett. Régi vágya volt felkeresni a külföldi egyetemeket, hogy azokban magát tovább képezze, előbb azonban — az akkori szokás szerint — a filozófiai és teológiai tudományokból a kolozsvári, nagyenyedi és marosvásárhelyi főiskolákban nyilvános szigorlatoknak vetvén alá magát, pappá szenteltetett az 1842-ben Maros-Vásárhelyen tartott köz-szinaton. Ekkor egyháztól egy évre távozási engedélyt, s annak néhány buzgó tagjaitól anyagi segílyt is nyerve, kiment a göttingai egyetemre, hol teológiai tanulmányai mellett a természetföldrajz és természetrajz s főleg Bartling, Liebling és Vagner előadásait hallgatta. Midőn hazatért s elfoglalta állomását, még azon év telén súlyos betegségbe esett meghülés folytán, s annyira rosszul lett, hogy életben maradása is kétséges volt. Így küzdött a halállal egy egész éven át, míg az 1844-ik év tavaszán betegségéből kiépülve, képes lett ismét a szolgálatra.

Az 1846-ik évben az egyházi főtanács segédtanárul nevezte ki a természetföldrajz és teológia kolozsvári főtanodához. Az ifju tanár — papi teendőit is végezve — nagy előszeretettel tárgyát iránt, s a nagy szorgalommal kezdette el működését, kiadván tanítványai számára kézikönyvül Milne Eduárd francia nyelven megjelent «Allattan»-át magyar fordításban. A nemzeti önvédelmi harc 1848-ban kiragadta őt is rendes foglalkozása köréből, önkéntesen vállalkozó segédekkel egy gyutas-gyárt rögtönzött s ennek lett vezetője. És mikor Erdélynek túlnyomó része — Háromszék kivételével, hol még Gábor Áron küzdött, s tartotta fenn magát — Urbán hatalma alá került: ő is annyi jó hazafiakkal együtt fogságba jutott s N.-Szebenbe vitetett, honnan csak akkor szabadult ki, midőn Bem tábornok Szebenbe bevette.

A szabadságharc gyászos vége után Nagy Péter is visszatért békés foglalkozásai mellé, s 1850-ben papságának megtartása mellett megválasztották a kolozsvári főiskolában természetföldrajz tanárának, s ezen minőségében működött 9 éven keresztül, megkezdve tanítványát az őt lelkesítően szerető ifjúsággal.

Ez időig Erdélyben négyiskola mellett volt a teológiai szeminarium, egy-egy tanárral töltve be. Ekkor azonban az erdélyi egyházi főtanács — a szétszórt működő eröket összevonva, — Kolozsváron állított fel egy teológiai intézetet oly módon, hogy az itt működő öt teológiai tanárt díjazza a nagyenyedi kollégium pénz-tárá; az intézet azonban a nagyenyedi iskola peesete alatt állítja ki hivatalos iratait, és csak addig legyen az iskola Kolozsvárhoz kötve, míg a forradalomban feldúlt Nagy-Enyed romjaiból felépül. Ez intézkedés folytán alakult teológiai szeminariumhoz Nagy Péter az egyházi főtanács által a gyakorlati lelkészet tanszékére kineveztetett. Hét évig tanított itt, s a nagyképeségű egyházi szónok hatása meglátszott tanítványain is, kik tőlük telhetőleg igyekeztek nyomában haladni a nagy mesternek.

Az 1862-ik évben Nagy-Enyed követelése folytán a teológiai szeminarium áttétezt Nagy-Enyedre, de Nagy Péter megmaradt kolozsvári papságában. Ez áthelyezést hosszas és heves küzdelem előzte meg, s e küzdelem sokakat elidegenített tőle; így történt, hogy midőn ezen izgalmas időben a generalis notarius választásra került a sor — bár az egyházi főtanács által az ő neve is a jelöltek sorába vetetett föl — nem ő nyerte el a többséget. De a közvéleményt lassanként sikerült újra megnyernie, s 1864-ben, mikor a főjegyzői hivatal Fogarasy Sámuel halála után ismét választás alá jött, a szavazatok nagy többségével ő választották főjegyzővé.

Bodola Sámuel püspöknek 1866-ik ápril 22-én történt halála után, mint főjegyző, az erdélyi másfél százados gyakorlat szerint minden választás nélkül következő, püspöke lett az erdélyi ref. egyházkerületnek, csakhamar megnyerve a királyi megerősítést, s a kir. tanácsosi címet is.

Mint püspök az alkotmányos élet kezdetén Kolozsvár város részéről országgyűlési képviselővé választatván, egyike volt a Deák-párt rendületlen híveinek. Utóbbi időkben politikába egyáltalán nem elegyedett. Szónoki babérait is nem a politikai, de az egyházi téren aratta.

Érdekes életének az az epizódja, midőn 1856-ban Zilahon levő barátait látogatta meg, kik kérték, hogy prédikáljon náluk. «Egy fel-tétel alatt, — mondá ő, — ha Tunyogi Lázár ad a zilahi kollégiumnak ezer forintot.» A nagy vagyonnal bíró s áldozatkész Tunyogi Lázár az ajánlatot elfogadta, s a következő vasárnapon Nagy Péter, az új testamentum ama szavait véve föl alapigékül: «Lázár-jöjj ki» (János ev. 11. r. 43 v.) tartott egyházi beszédet. Nagy ünneppé lett e nap Zilah városának; az utcák és a templom zöld ágakkal lettek díszítve s a templom nem volt képes befogadni a hallgatókat; a megjelent hallgatóság el volt ragadtva a beszéd által, és sokan megnyitották erszényeiket az iskola javára, mely célra így s a több száz példányban kinyomatott emlékbeszéd elárusításából is jelentékeny összeg folyt be. Nagy Pétert Zilah városa nem is késett tiszteletbeli polgárává választani.

Magánéletéről ő maga ezt írja egy levélben: Életem keserű emlékekben gazdag; első nőm (Laudoz Lilla) három év múlva meghalt, maradtam két árva csecsemővel; szülőimét, 19 éves, életben maradt egyetlen öcsémet, a szép reményű ifjut eltemtettem; volt idő, mikor házamtól minden évben vonult ki egy-egy temetési menet, s mindegyik után maradt szíveben egy-egy megsajduló seb. De ezek az én keserveim, s mint Salamon király mondja: «az embernek ő maga tudja az ő örömét, és az ő fájdalmában idegen szív nem részes.»

Második házasságra 1849-ben lépett Wesselényi Krisztina bárónővel, kiből akkor kisdéd két árva igazi édes anyját, ő maga pedig szerető fő feleséget nyert.

Irodalmi működését igen fiatal korában kezdte. Rendes dolgozótársá volt Mátrai «Regelő»-jének, Brassai «Vasárnapi Ujság»-ának, s a Méhes által szerkesztett «Erdélyi Társalkodó»-nak, később az Arany János által szerkesztett «Koszoru»-nak. Ezeken kívül irt Hunfalvy «Család Könyvé»-be, a «Protestáns egyházi és iskolai lapok»-ba, s az erdélyi politikai lapokban eredeti és angolból fordított novellák, vagy közhasznú ismeretterjesztő cikkek jelentek meg tőle. Lefordította Boz Dickens «Karácsonyi éj» című regényét s Jerrold Douglassnak «Zsák Mór» című jeles humorisztikus művét. «Szent történetek», Lamé Fleury nyomán. (1855.) «Uj szövetségi történetek növendék ifjaknak.» — «Konfirmáció kisebb káté az erdélyi reform. anyaszentegyház számára.» Az 1857-ben tartott közsinat által az egész reform. egyház számára bevett koszorozott pályamű. — «Konfirmáció nagyobb káté.» (1860.) — «Mythológia növendék ifjaknak» Lamé Fleury után, stb. — Halotti beszédek gróf Széchenyi István, gróf Teleki László, gróf Teleky József, gróf Mikó Ádám, báró Radák Istvánné, gróf Mikó Imre, stb. felett. — «Szerartási beszédek, és imák az erdélyi református anyaszentegyház rendtartása szerint. Első rész. 1866.» Ezeken kívül több szép egyházi beszéd jelent meg az «Isten igéje a szöszékről hirdető» című gyűjteményben, melyet Herepei Gergely és Vadas József paptársáival indított meg. Ujabb időben a «Budapesti Szemle» és az «Olcsó könyvtár» egész seregét hozta az általa fordított beszédeknek, Ouidától, Bret Harttól stb. Fordította s önálló kötetekben közrebocsátotta a «Kukliné prédikáció»-t, Grenville Murray «Jelenkori oroszok» című érdekes művét, részint Belényesi Gábor, részint Csurgó György álnév alatt. E nevek alatt és névtelenül lapunk is számos dolgozatát közölte az utóbbi években, s legközelebb eredeti beszélei is jelentek meg a «Budapesti Szemle»-ben.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

Munkás életének váratlanul vetett végét a halál. Benne a református egyház egyik legkiválóbb támaszát s az irodalom európai műveltségű jeles munkását veszítette el.

A SZERELMES AKTOR

Ötven év előtti történet.

Irta SZOMAHÁZY ISTVÁN.

Jó ötven esztendővel ezelőtt, a boldog emlékeztetű Gardó Sámuel uram direktorsága idejében, sokkal jobb dolguk volt a vidéki színészeknek, mint mostanában. A néhai igazgató ur nem szükségből választotta ezt a pályát, melyet sokan a nyomorúság iskolájának szeretnek elkeresztelni, hanem valóságos szenvedélyből és szeretetből a kalandos élet és a «világot jelentő deszkák» iránt.

Ha zimankós, hideg téli napokon a zord hófúvások valami elhagyott erdei csárdába kényszerítettek be az egész truppot: azt a direktor ur épséggel gyönyörűségnek vette, s a helyett, hogy a sors ellen deklamált volna mindenféle frázisokat, inkább a keresztlábu asztalt terítette fel s az éhes társaságot egytől egytől megvendégelte. Ha ilyenkor egy magányos czimbalmos találkozott a kályhaszögletben: azt menten fölverték és egész reggelig eltáncoltak a nótája mellett.

Csakhogy a fő gyönyörűségük mégsem az ilyen téli napokon szokott lenni, hanem nyáron, a mikor az egész társaságban senki sem találkozott, a ki valamelyik uralkodó német herceggel cserélt volna pipát.

Tudniillik, mint már mondtam, a direktor ur nem volt szegény ember. Az apjától ötszáz hold birtok maradt rá; a mit ő jó kezeléssel hétszázig megnagyobbított. Állt pedig ez nem csak termőföldből és erdőből, hanem egy kis szőlőhegyből is a híres Badacsonyan.

Telhat a mint a legelső nyári nap megérkezett: a trupp, ott a hol volt, felszedte magát s minden gondolkodás nélkül nekiindult Badacsonynak. Ott azután a nőket a nyári lakás belső szobájába kvártélyozták, míg a férfiak közül ki a présházba, ki pedig a padlásra helyezte el magát, a hol az illatos szénakötegek között a nyári évad éjszakaiát nagyon kellemesen el lehetett tölteni. Hogy már most ilyen egy világboldondító, jó kedvű «komédiás»-had egy egész nyár alatt itt mi mindent el nem követett: azt már tessék elképzelni.

A Balaton ott volt a közelségben: azon szép holdas estéken nagyszerű csónak-kirándulásokat tettek s benn a víz tükrén sorra dalolták azokat az érzékeny nótákat, a miket az akkori idők operái fentartottak számunkra. S a szomorú, érzelmes dalok közben egyszer-egyszer kigyuladt az egész tó tükre; s a parton állók a velenzei éjszakákat látták maguk előtt, a görögüzi fényében tündökölve. A körüllevő birtokosság szerette is ezért a jó kedvű csapatot s néha-néha úgy megvendégelte és megitta őket, hogy azok az egész hegyet felverték a dalaikkal.

Az az esztendő, a melynek badacsonyi krónikáját én itt leírni akarom, nagyon híres volt egész Magyarországon. Akkor volt az a szüret, a melynek párjára maig sem emlékeznek.

Irtak akkor ezer nyolcszáz harminczegyet. Ebben az évben senkinek sem volt elég a hordókészlete. A ki azt gondolta, hogy teljeseleg ellátta magát: csak a szüret alkalmával vette észre, hogy a sok jó, drága bort a földre kell eresztieni. Sokan árkokat ástak, a melyeket így-úgy kiköveztek: azokat töltötték meg mustal. A szüretelőgő nem pénzben kapták fizetésüket, hanem borban; egy napra felakót. Akkor volt csak jó dolguk a viznemiszáknak. Egy iteze bort örömet árt egy krajczárért s ha valaki két krajczár árt megivott: a harmadik itczét ingyen kapta meg.

Estek is akkor olyan szüretnek, hogy azoknak párját maig sem látta senki.

Sipos SOMA.

CSÜGGEDÉS, LEMONDÁS...

Csüggedés, lemondás, mindenütt ezt látod,
Nem egyéb az élet, mint egy súlyos átok.
Kereng a nagy órvány, bészülten, mogorván,
A könnyelmű hajóst öblébe sodorván.

Megvetve a bátor küzdelem, kitérés,
Könnyű menedék lett a megsemmisülés.
A ki mindent lesett: nincs nyerni valója,
Nincs hite, mely őt a süllyedéstől óvja.

Hova lettek ti aczell-erős szívek?
A nagy küzdelemhez mind halálig hívek.
Kiket bár lenyűgött a nyomor igája,
Vissza nem rettentett a tövis s pálya.

Koszorúsai a magyar Helikonnak,
Kik mindeneket adták a honnak.
Kiket el nem kapott császárvak csilláma,
Meg nem riasztott a hatalom villáma.

S ti névtelen hősök, a kik a megtépett
Szabadság virágját vérel öntöttétek.
A kik meggyötértek a sorsot magát is,
Az északi orkán jégesztő fagyát is.

Oh hova tüntetek! Oh hova lettek!
Avagy ama szent láng kilobbant veletek?
S mit is kerestek itt, hol az ónérdék
Rút bálványá előt hajtanak ma tétet!

A satnya maradék ha felétek fordul,
Gyöngye szemé nem lát sirjaitokon tul.
Lelke egy-egy lángját, azt is félve, rejti;
Gyáva lemondással fegyverét elejti!

— Hát Málí kisasszony szereti Röcey urat? — kérde Kosztolányi.
 — Az atyám kívánja és én nőül megyek hozzá.
 — Hát én irántam nem érez semmi vonzalmat Málí kisasszony? — kérdező Kosztolányi, olyan búsan, hogy a kis leány nagyon megszínta.

Attól fogva azután nem is lehetett az egész társaságban jobb kedvű embert találni Kosztolányi urnál; a mely változás okát azonban nagyon kevés vendég gyanította. Az egész szüret minden mulatságát ő rendezte: a tánczot, a mely tartott kivilágos kivirradtig; a nagy görögützet, a melynek fényénél az egész környék, a messze Balaton mind tündéri fényes-

gek szórakoztatására kifundált! Derék ember! Jókedvű ember! mondta mindenki.
 De különösen fiskális Mérey András urának tetszett meg a fiatal ember, s ezt a tetszését nem is igyekezett titkolni senki előtt, sőt inkább majd minden perczben össze-vissza ölelgette Kosztolányi urat, fel-felköszöntve rá a poharát:

1. Kis utca a régi Nápolyban, a lazzaronik lakóhelye. 2. Tejes bódé és istálló. 3. Utczai gesztenyéárus. 4. Nyilvános regélő (cantatore) és hallgatói. 5. Kecsketej-árus. 6. Lazzaroni család otthon. 7. Pástétomárus boltja.

KÉPEK NÁPOLYBÓL.

— Nem mondtam azt — szólt a szeméit lesütve s a köténykéjével játszogatva. — Talán tudnám is szeretni, de az atyám mást kíván és én engedelmeskedem.

— No akkor minden jól van! — szólt örömmel az aktor. — A viczenotáriust nem szereti, én irántam pedig érez valami vonzalmat. Édes, angyali Málím! s összecsókolta az odatévedt kis kezecskét. «Majd csak kitalálunk valamit!»

ségben uszott; a puska- és taracklövéseket, a melyekkel az egész vidéket felverte. Mi volt ez azonban ahhoz az ijedséghez képest, midőn a hegytetőn egy egész sor tüzes fejű ember jelent meg, iszonyuan meredező szemekkel s összeszorított fogakkal; a mi ismét Kosztolányi ur munkája volt, csinálva huszonnégy darab uri tökből, ugyanannyi gyertyával felszerelve. Hát még az a sok egyéb multság, a mit a vendé-

— Az Isten éltesse az én dechék aktoch bachátomat! Hej! semmit se busuljunk!

— Nem, a világért sem bátyám! — mondá Kosztolányi, poharát az övéhez ütve.

Attól fogva aztán nagyon gyakori vendég volt Kosztolányi ur a fiskális szőlőjében. Ilyenkor Mérey András uram egy perczre sem eresztette szabadon, hanem bevezette a pinczébe és sorba kóstoltatta vele a sok különféle termést,

kezdve ötven-hatvan évvel ezelőtti borokon, a melyeket még Mérey uram Istenben boldogult édes atyja, Mérey György szeptemvir szüretelt hajdanában. Ott álltak sorban a czifra évszámú hordók, régen elhalt kádarak remekei, mindenféle szép felírásokkal. A sok «Vivat patria», «Vivat Hungaria» közt a régi jó mondás: «Vina

(Az már aztán nagyon természetes, hogy az aranyszínű, csillogó nedvnek egy külön billikomot csináltatott Mérey uram, a melyre, egy jókedvű szüreti jelenet alá a Mátyás király híres billikomának két végső sora volt vésvé:
 «Untig igyál azért, csak vigágot ne bonts,
 És ez billikumot, barátom, el ne ronts!»)

BISMARCK ÉS KÁLNOKY.

A mi a három császár e hó 15—17-ke közti szkjernyeviczei találkozásának leginkább megadja politikai jellegét s azt a meggyőződést kelti, hogy az nem csupán a három uralkodó személyes baráti érzelmeinek kicserélésére szolgáló alkalom vala, hanem nagy fontosságú po-

BISMARCK HERCZEG ÉS KÁLNOKY GRÓF TALÁLKOZÁSA.

KÉPEK NÁPOLYBÓL. — LAZZARONI A NÁPOLYI TENGERPARTON.

bibant homines, animalia cætera fontes», a mi annyit tesz magyarul: «Ember a bort igya meg, minden más állat igyék a forrásból.» Régi és új hordó-óriások, hatvan bor-nemzedékkel megtöltve, szép kettős sorban a fal mellett. Ez volt Mérey uram dominiuma! Ha ezek közt volt, pört, minden paragrafust elfelejtett. Kosztolányi urnak egész délutánokat el kellett tölteni a kóstolgatásokkal, a mik véget soha sem értek.

Bizony ilyenformán még arra is alig maradt idő, hogy a fiatal ember Málí kisasszonnyal egy-két szót válthasson. De azért, a míg Mérey uram egy-egy levelet megirt, vagy más egyéb dolgot végzett, az aktorak mindig volt alkalmuk Málí kisasszony kezét megcsókolni, fülebe édes szavakat suttogni, s egy-egy szép könyvet átnyujtani, a melynek forróbb helyeit figyelemmel aláhuzni el nem mulasztotta. (Folyt. köv.)

litikai tervvel is össze volt kötve: az a körülmény, hogy a három császárt a találkozással külügyminiszterek is elkísérték s egy nappal tovább maradtak együtt, mint magok az uralkodók.

Giers, Bismarck és Kálnoky nem most találkoztak először. Többször volt alkalmuk egymással értekezni, ha nem is voltak mind a hárman együtt egyszerre. Giers Kálnokyval és Bismarckkal, s viszont a kettő együtt sokszor tárgyalt már fontos kérdéseket. Nevezetesen

Kálnoky a legutóbbi háromcsászár-találkozás előtt közvetlenül augusztus hó 15-ikén is fölkereste Bismarckot varzini magányában, s hogy komoly megbeszélési valójuk lehetett, bizonyítja az, hogy Kálnoky több nappal meg is hosszabbította Varzinban tartózkodását.

Hogy mi volt beszélgetésük tárgya, azt részleteiben csak akkor fogjuk megtudhatni, ha az abban résztvettek egyike meg fogja írni emlékiratait. Annyi bizonyos, hogy Kálnoky igen jól érezte magát a nagy német diplomata kastélyában. A szives házigazda mindent apróra megmutogatott neki, a párját ritkító parkot, a vele összefüggő erdőségeket, a hercegi uradalom levő grárákat s megközhette vendégét, hogy a kaneczellor nemcsak a német birodalom szénáját tartja rendben, hanem a saját magyét is s oly gazdaságot teremtett Varzin körül, mely mintánul szolgálhatna akárhol a világon.

E varzini találkozás idejéből, melynél a komoly tárgyalások közben nem hiányoztak kedélyes jelenetek sem, van véve mai képünk, mely Bismarck herceget és Kálnoky grófot bizalmas beszélgetésben tünteti föl a park egyik márványasztala mellett kerti székeken ülve. Vajjon ezuttal is a császártalálkozás előkészítő aktáit rendezték be, avagy már inkább magát természetű dolgokból csevegtek: arról persze nem szólhatunk, mert az, a ki a beszélgetés egyedüli tanúja volt, se a diplomácia nyelvén, se más nyelven nem beszél, levén ő Bismarck herceg leghívebb kísérője, rend- és testőre, a történelmi nevezetességű „birodalmi kutya”.

FORSTER DÓRA.

Angol regény.

Írta BESANT WALTER.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Frank és Jenny.

Az ajándékok osztása után másnap egy oly különös dolog történt, melyet említés nélkül semmikép nem hagyhatok, — s mely, ha akkoriban oly nagy öröm és boldogság nem foglalta volna el szívemet s egész valómat, bizonyára még jobban megrázott s magamból egészen kiforgatott volna.

A dolog Jenny szobalányom körül forog. Említettem már, hogy egyes és hí leány volt, a kinek mindenben sok hasznát lehetett venni, s a ki szellemi tehetségek nélkül sem szűkölködött. De ha volt valaha boszorkány, a kinek köze volt a gonoszszal, az ő volt; még maga Hilyard ur is, a ki pedig nagyon megfontolva szokta ejteni ítéleteit, bevallotta, hogy a mit elmondandó vagyok, az túlhaladja az ő fölfogását és semmikép se bírja kimagyarázni. Jussom eszünkbe még, hogy Jenny már Blanchlandban is izótt babonás mesterséget — azt a szegény Job Olivert is megbabonázta; itt Dilstonban pedig, kivált mióta a színészeket látta, oly túlfeszített lelkiállapotot árukt el, hogy még a cselekedés is csak arról beszélt, hogy ha elkezdett szavalni, maga észétől-e vagy valami betanult szerepközből, nem tudom, — az öregek is szájatva nézték, a szolgálók a tálat is kiejtették a kezükből, a vén asszonyok pedig keresztet vetettek magokra.

Új év utáni reggel, homályos, ködös nap volt, az urak kimentek vadászni, lady Katherine a kápolnában végezte ájtatosságát, lady Mary karszékében bólogatott, szolgálók dolgaikat végezték a konyhában, mosóházban s egyebütt; én magam, semmi dolgom nem levén, szívem pedig tele örömmel, boldogsággal, elkezdtem magamban bolyongni a kastélyban. Először a könyvtárterembe nyitottam be, a hova ritkán járt valaki, mylord, a ki szeretett olvasni, mostanában vendégeivel levén elfoglalva, a többiek közül pedig csak Frank urfi s a pap érdeklődően a könyvek iránt. Most is, a mint benyitottam, csak a jó papot, Howard urat találtam benn, a kandalló jó tüze mellett karszékben ülve s elaludva, míg a nagy képesek könyv, melyből olvasott (valószínűleg valamelyik szentatya irata) kifordult kezéből s térdém fölé eszva fekűd. Tovább mentem s a folyosóról be-be nyitottam a vendégszobák némelyikébe, — de mind üres volt, mert az urak, mint mondtam, vadászni mentek. Félve pillantottam egyik-másik tükörbe, mintha atól tartanék, hogy ottamagura arca helyett valamely idegen kepet pillantok

meg — a mi a kísértet-látás legborzasztóbb neme, — nem tudom hogyan is gondoltam rá.

A kastély üres és komor, kinn az idő szürke és ködös, a keret lelkiállapotomtól annyira elütő levén, nem csoda, hogy magam is oly túlfeszített lelkiállapotba jöttem, melyben akármir történhetik, sem meglepő; ha szívünk teli, gyakran jóvünk ily állapotba.

A mint így a folyosókon bolyongtam, — számot se adva magamnak arról, hol s merre járok, egyszerre hangot hallottam, ismerős hangot, de hirtelenében nem tudtam kié (ha valakinek a fulében a lord Derwentwater hangja cseng szünetlen, nem is lehet kívánni, hogy a saját szobalánya hangjára is ráismerjen); s a nélkül, hogy a hangot épen szándékosan követtem volna, önkénytelen álmadozásban mégis felém mentem s benyitottam azon szobába, a melyből a hang jött. A mit láttam, bezeg fölébresztett álmadozásaimból — s el is remittettem, hogy még életbenem soha meg nem borzadtam, — mert azt kelle látnom, hogy üz egy női személy boszorkányságot egy férfin.

A szobában csak ketten voltak. Az ajtónak s így nekem is háttal, úgy hogy engem nem is láthatott, egy széket ült Lee Jenny, a szobalányom, s előtte nekem szemben, fennállva Radcliffe Frank, a lord öccse. Hogy egy nemes fennálljon egy széken ülő szobalány elött, magában is elég meglepő, de meg sokkal inkább az, hogy bár Frank velem szemben s nyitott szemekkel állott, engem látni vagy csak észrevenni sem látszott, nem csak engem pedig, hanem más egyebet sem, semmit; mereven lecsüggő karokkal s mozdulatlanul állt, mint a közkatona a tisztje elött; arca sápadt, — olyan volt, mint a kiből elszállt a lélek, vagy a ki el van bűvölve, vagy álmában jár. S én, meglepetve, akaratlanul némán és mozdulatlan megálltam a küszöbön, mintha azt akarnám kilesni: mi történik itt.

A leány egészen hatalmában tartotta az öntudatlan lovgot. Jenny főlemelte kezét, — Frank ugyanazt tette. Jenny egy papirlapból frisk-alaku kupot csavart s azt az ifju kezébe adta és halkán valamit mondott; Frank a sipot szájához vitte, mintha szöcsöbe akarna beszélni. Akkor Jenny újra intett s az ifju elejtette a papirt.

— Most, — szolt Jenny parancsolólag, — nézzem az enyémeke: a cigánycsapatra. Látja őket?

— Látom, — felelt Frank, halk, módosulatlan hangon s mozdulatlan tekintettel.

— Mit lát?

— A cigányok a taligákat körbe egy tér szélére állították, melynek közepén tüzet gyújtottak, úszkóttak rá s a körül telepedtek.

— Mit csinál az öreg Granny, nagyanyám?

— Ő a taligájában fekszik s mellette a fűvön egy félmeztelen szubanc óbegat.

— Mit mond neki Granny?

— Hogy ne óbegasson, ne vinnyogjon; egy néhány útes a taliga-ruddal még nem a világ s ha egyszer átestünk rajta, hamar elfelejtjük.

— Az bizonyosan az unoka-tesztvérem, Lee Fárho. Szegény Fárho, valamit lopott s rajta kapták, azért verte meg az apja. — Elég. Most keressen föl a bátyját, lord Derwentwatert. Megtalálta?

— Meg. Forster Tamással setál. Madarászpuska a vállán. Forster Tamás beszél neki, de ő nem hallgat rá. A madarakra se gondol, a melyekre vadászni indult.

— Mire gondol hát?

— Forster Dórára, — felelt Frank, még egyre mozdulatlan, üveges szemekkel. — Lelke egészen az ő képével van tele. Nem is bír másra gondolni. Megvallotta már neki, hogy szereti, s eltávozására elött még egyszer ismételti fogja. «Drága Dóra, — mindezt sutogta magában, — mennyire szeretlek. Nincs a világon szebb leány Forster Dóránál.»

Mikor e szavakat hallám, úgy tetszék nekem, mintha mind a mit látok és hallok, túlvilági üzenet volna, a mitől oly rémület és borzadály fogott el, hogy tovább magamat tartani se bírva, egy sikoltással csak megszeestem s elvesztettem eszméletemet.

Mikor magamhoz jöttem, azon széken találtam magamat, a melyen előbb Jenny ült, ő pedig a lábammal térdelt és sirva csókolgatta kezemet, míg homlokomon vizes, kicsavart kendő hidegét éreztem.

— Ah, — kiálta fel, — a mint fölvettem szememeit, csakhogy jobban van, kisasszony!

— Mi az, Jenny? — kiálték megragadva kezét. — Mi történt? Hova lett —?

— Hova lett? ki? — kérde a leány bámuló arccsal (de ez csak tetetés lehetett).

— Radcliffe Frank ur.

— Frank ur? igazán kisasszony, azt nem tudom. Talán vadászni van a többi urakkal, vagy tán a szobájában, ha nem a könyvtárban. Mit kerestél volna itt Frank urfi?

— De hiszen láttam.

— Látta nagysád? — Megálljon csak kisasszony; szegény feje zavarban van, képzelődik.

— Ne beszélj, világosan láttam — s tégedet is, a mint itt ezen a széken ülve megbabonáztat, gonosz boszorkány. — S haraggal eltaszítottam magamtól.

— Megbabonáztam, én? hogy lehetne az? Nem értem. En a nagysád szobájában rakosgattam, — mely épen e mellett van, — egyszerre egy sikoltást hallok, ide szaladok s nagysádat a földön elterülve találok, arccsal a padlóra borulva.

— De én láttam, láttalak! hazug, gonosz, rosszlelkű leány, ne tagadd. Hova lett? hova tetted? — Megállj csak, — kiálték erőt véve magamon s felugorva. — Itt maradj s meg ne mozdulj, míg vissza nem jövök. Ha nyomára jövök gonoszságodnak, azonnal elcsaplak, s nem bánom, ha megegetnek is boszorkányságodért.

Azzal gyorsan odahagytam a szobát, végig siettem a tornácra, a hogy jöttem — benyitottam a Frank szobájába — üres — szaladtam a könyvtárba. Ott minden úgy volt, a mint előbb hagytam; Howard ur most is aludt a székében, térdén a képes könyvvél, — de egy asztalnál ott ült Frank, előtte néhány nyitott könyv s ő elmerülten hajolva fölőjük.

— Frank! — kiáltám meglepetve.

— Dóra! — mi történt? Mi baja, hogy olyan sápadt?

— Mióta van itt, Frank?

— Gondolom reggel óta. Miért?

— Az imént láttam, vagy véltem látni önt, a folyosó északi végén levő szobában, a magam szobája mellett. Talán képzelődés volt. Nem volt ön ott? igazán?

— Igazán, nem távoztam innen, reggeli óta. Meglehet elszunyadtam, mint amott Howard ur is, mert úgy tetszik, félóra óta egy lapot se fordítottam. Gondolja Dóra, hogy kísértetet látott; itt Dilstonban sok a kísértet — én ugyan egyet se láttam még.

— Nem tudom mit láttam, — feleltem habozva s megingatva hitemben. — De nem csal-e meg Frank? Igazat mondott-e?

— Nem kétkelhettem egyenes nyílt tekintetében s komoly állításában, melyet ismételt, hogy reggel óta nem hagyta el a könyvtár-termet. S annál fogva zavartan s dobogó szívvel tértem vissza Jennyhez, a ki hűségesen várt azon a helyen, a hol hagytam, — sirva találtam. Úgy éreztem, hogy igazságtalan voltam iránta, s néhány szóval megnyugtatta őt, de megtiltva, hogy a dologról valakinek szólnon, elbocsátottam magam elől.

De látván az egész dolgot bizalmas elbeszéltem Hilyard urnak, a ki sok mindent tudott mondani kísértetes és boszorkány dolgokról, de ilyesmit soha sem hallott s megvallotta hogy ez a dolog felülmúlja értelmét. Azonban elhatározta magában, hogy kikérdezi a leányt (de ezt, s a kikérdezés eredményét, csak sokkal később mondotta meg nekem).

Még aznap délután külön fogta Jennyt — s mivel ügyesebb vallató bíró volt mint én, ki is vette belőle az igazat.

— Mit kell hallanom rólad és Frank urról? — kérde.

— Semmit sem tudok, uram, — felelt a leány reszketve.

— Felelj csak a cigányrokonaidról?

— Ha Dóra kisasszony azt képzelte, hogy nekem Frank urfi azt beszélte, hogy Granny nagyanyám látja s Fárho unoka öcsemet, a kit megverték valami csinjeért.

— Na, leány! most meg vagy fogva. Honnan tudod te, hogy Dóra kisasszony valamit hallott vagy látott a te Granny nagyanyádról és Fárho unoka-öcsédről? holott ő neked erről egy szót sem szolt! nekem ugyan elbeszélte. Most térdre, gaz boszorkány és vallj be mindent!

Jenny csakugyan meg volt fogva s nem tagadhatott tovább. Térden állva s reszketve vallotta be, hogy nagyanyjától tanulta azt a mesterséget (vagy örökölte azt a tulajdonságot), hogy némely emberre (de világrt sem mindenkire) rejtélyes hatalom tudjon gyakorolni s azt titkos befolyásával oda vigye, a hova akarja, mintegy álomba — mindenestire öntudatlan állapotba — hozza s távoli dolgok látójává tegye, a nélkül hogy az illető, mikor ismét magához jő, valamit tudjon arról a mit látott, tett s beszélt. Ez oly csodás hatalom, a melyet ő már többeknek megkísérlett, de sikerrel csak némelyeknek, például azon a szerencsétlen Job Olivéron, — de senkin oly nagy mértékben s teljesebb sikerrel, mint Radelyff Frank urfin.

Most Hilyard ur kemény leczkét adott a leánynak, intette, hogy az ilyen boszorkánymesterségeket csak a saját lelke üdvét kockáztatja, megijesztette, hogy ilyesek által meg bitófára vagy máglyára kerülhet s megeskette, hogy míg Dilstonban leszünk Frank urhoz még csak közelíteni sem mer, azonkivil megfenyegette, hogy az egész do. logról senkinek egy hangot se merjen szólni.

— Szemmel tartalak, — mondá, — s jaj neked, ha valamit próbálni mersz parancsunk ellen.

Végül penitenciát rendelt neki hat hétig, minden héten három napi böjttel s naponként — reggel, este ötven mátyánkkal — (mert a leány pápista volt) s azzal elbocsátotta maga elől.

Hilyard ur akkor mindezekről semmit sem szolt nekem, de maga is nagyon gondolkodóba eshetett a hallottak és tapasztaltak fölött, — mert reggelnekem mély gondolatokba merültem s szokása szerint újjam számolgtatva, láttam őt a kastély kertjében gyors lépésekkel járklálni, a mi nála mindig nagy felindulás jele volt.

De nem értem rá, ügyet vetni többé az egész dologra, mert nagyobb — s személyemet közelebből érdeklő felindulások kivetk azt fejemből. Mert a mint dilstoni látogatásunk végehez közeledett (mivel minden jó dolognak vége van egyszer s minél jobb, annál hamarabb), a lord és családja annál gyöngédebb és előzékenyebb lett irántam s elhalmoztak szívességükkel. A két idős lady különösen; lady Mary, kezemet gyöngében megszorítva, egy gyöngyös aranykereszt-nyakéket ajándékozott s ezt sugá: «erről jusson eszébe, leányom, hogy a Radelyffeknek a katolikus hitben kell élniök s meghalniök.» — «Azt jól tudom,» felelém én, gondolva, hogy csak azt érti, hogy a lord nem térhet ki miattam hitéből, a mit én nem is kívántam volna tőle. Lady Katherine pedig, mindkét kezemet megfogva, homlokon csókolt s azt mondá, remélj, hogy vezetetni fogom magamat üdvös tanácsok által, hogy megismerjen annak az Egy Akolnak a szépségét, melyben keresztény lelkek egyedül találhatják fel az üdvösséget. Én azonban el alatt sem érthettem mást, mint hogy a keresztény egyház az az Egy Akol, mely katolikusokat és protestánsokat mind magába fogad, mindeniket a maga hité szerinti üdvösségre.

Errington ur, — a ki, talán nem is említettem még, szintén katolikus volt, de a mellett a legtürelemesebbek egyike, mint általában mi northumberlandiak megszoktuk kölcsönös türelemmel lenni egymás hite iránt s katolikusok és protestánsok mindig a legjobb egyetértésben élünk egymással — Errington ur, mondom, már világosan szoltott.

— Lássá, kedves Dóra, mi mindnyájan nagyon örülünk annak, hogy a lord Derwentwater szive kegyed felé hajlik; mert nagy szerencse lesz, ha ő, a ki ifjuságát a külföldön töltötte, egy közülünk való northumberlandi ösrégi család leánya által elválhatatlanul kapcsolja magát hazájához. Azért kegyed is gondolja meg, mily nagy szolgálatot tesz hazájának s az igaz ügynek, ha engedékenysége által segít elhárítani az egyetlen akadályt, mely e szép s boldog frigy megkötésének útjában áll. Én ugyan magam is katolikus vagyok, de a misére — van vagy nincs — oly nagy súlyt nem helyezek; de látja, kedves gyermek, a Radelyffek, az egészen más, nekik kötelesebbök az igaz hithez egész tisztaságában s teljes szigorral ragaszkodniök!

Ezt már megértettem s mondhatom nagyon megrémültem e beszéden. Pedig ez még csak a kezdet volt. Azután főtisztelendő Howard ur jött hozzám, — kedves és igazán tiszteletre

méltó ember, — a ki oly ékesen és meggyőzőleg tudott beszélni a szent atyákról, a szent vértanúkról és a hagyományokról, hogy én csak Hilyard urat kívántam volna magam mellé, hogy a mi hitünket hasonló erővel s tudományval védelmezhesse, a mire én természetesen nem voltam képes. Azután jött Frank, s így szolt.

— Nagyon sajnálom, hogy itt hagy már minket kedves Dóra; bályám oly szomorú lesz, hogy szavát se vehetjük. De biztat a remény, hogy vissza fog jöni s mindnyájunkat boldoggá tesz.

— Valóban, — mondám, — visszajövetelem boldoggá tenné mindnyájukat?

— Hogy ne? Először is bályám, mivel szerelmes kegyedbe; másodsor én, mivel szintén szeretem, — de tudja, a fiatalabbnak vissza kell lépnie az elsőszülött elől; aztán Károly öcsém, a ki szintén szereti kegyedet s a sirig hű lovagjának esküdött; aztán nagynénéim, a kik szintén boldogok lesznek, ha a gróf boldog, a kit bályá-nyoznak. Mindnyájan, szép Dóra.

— Köszönöm Frank, ön igen jó hozzám. De gondolja meg, hogy nekem nincs tudomás arról, mi szándékkal van irántam mylord, csakhogy igen kegyes és udvarias volt hozzám eleitől fogva. De ha úgy volna is, mint ön mondja, sok a meggondolandó.

— Tudom, a mise! Bizonyára, az egyházból kilépni nagyon nehéz dolog, de annál könnyebb abba visszatérni.

Ah, milyen elfoglalt lehet a legjobb s legokosabb ember is, a maga hitében, melyet mindig más szemmel néz mint a másét, a mely pedig csak olyan jó lehet (vagy jobb), mint az övé.

Végre maga lord Derwentwater keresett föl, hogy ő is beszéljen velem erről a dologról, melyet a többiek már annyira előkészítettek, mintha csak összebeszéltek volna.

— Bájós Dafné, — kezdé imádóm, — valóban szomorú meggondolni, hogy holnap már elhagy minket. A nap nem fog többé sütni Dilstonban!

— Oh mylord, — mondám, — ne szóljon többé az udvariasság nyelvén; eléggé elkenyézett már vele; én csak az egyszerű northumberlandi leányka vagyok s itt e vidéken nem vagyunk a francia udvariasságához szokva. Engedje inkább megköszönömő jóságát, úgy bályám, mint magam iránt.

— Ne legyen hát, — szolt, s oly édes és szívolyvasztó hangon, hogy térdre borulhattam volna előtte, mint Eszter Ahásvérus király elött, — ne legyen hát többé udvariasság köztünk, hanem csak őszinte igazság; nem nevezem többé Dafné nimfának, hanem annak, a mi nekem igazán; Dórárn, egyetlen drága Dórárn, a kit teljes szívemből szeretek.

— Szeret, mylord, igazán szeret! Oh mit tudjak erre felelni?

— Feleljen csak annyit, hogy viszonzza szerelmemet!

Nem mertem szólni — mert eszembe jutott az az akadály, a mely köztünk tornyosult.

— Szóljon, szívem választottja! Dórárn — az egekre, szólj — mi bánt?

— Oh mylord — nem tudja? — A mise!

— A mise! hát elválaszthat az minket egymástól? Soha; később vagyok érettebb lemondani a miséről, vallásomról, földi és mennyi jogaimról, mintsem téged elveszítsek.

— Csitt, mylord! Nem emlékszik még, a mit egyszer mondtott nekem, hogy kérjek akármit, csak azt nem, a mi becsületét érintené. Vallása s egyházához való hűsége pedig olyan.

— Hát még oly elejtett haszontalan szavaimra is emlékszel? Mert haszontalan minden szavam ezen az egyen kívül: szeretlek!

— Nem, mylord! Ne vessék szememre, hogy a szenvedély egy gyöngye perczét felhasználtam, hogy önt hitehagyásra csábítsam s becsülete kockáztatását kívánjam szerelmeért. Gondoljon hivataásra, mylord — s a nagy szerepre, mely hazája történetében önre vár.

E perczben lépett közbe Howard ur; azt hiszem már előbb belépett s az ajtóban megállva kihallgatta utóbbi szavaimat. Mert így szolt:

— Köszönöm, drága lady, e nemes szavakat, a legmagasbnak és legszentebbnek nevében. Az anyaszentegyház köszöni általam. — Mylord, az ön szerelme nemes, és méltó tár-

gyat talál. De sem ön nem tehet, sem Dóra kisasszonytól nem kívánhat olyat, a mi lelkiismeretével ellenkezik.

A lord nem felelt.

— Most váljatok el, gyermekeim, — folytató a derék lelkész, — eleget mondatok egymásnak. — Ön, mylord, egyezzen belé hat hónap várakozásába. Ha szerelme oly erős, mint hiszi; az kiálja e próbat. Kegyed pedig, szép hölgy, gondolja meg ez idő alatt a dolgot. Hányjavesse meg lelkiismeretében. Kérem, olvassa szorgalmasan azokat a könyveket, melyeket önként adni fogok. Higgye meg, imám — legbuzgóbb imám, — e ház minden tagjának forró imái fogják önt támogatni. S hat hónap múlva a gróf, ha addig szándékát meg nem változtatja, kéri fogja a kegyed válaszáat.

Lord Derwentwater egy szót sem szolt, csak ismét letérdelt előttem, megcsókolta kezemet, aztán felállott s lehajtott föl elhagyta a szobát.

... Másnap reggel, Tamás bátyámmal, Hilyard urral s cselédeinkkel, utra keltünk — s lőhátot utazva, hatodnap hazaérkezünk bamboroughi májorházunkba.

(Folyt. köv.)

AZ ARADI VÁROSHÁZA.

A magyar király Aradon a szó szoros értelmében palotában lakott. A városnak részére berendezett háza igazi középület, mely ritkítja, s hazánkban, Budapest kivéve, talán nem is találja párját. Azzal az igazán középkorba való dícsavágygal emelték azt az aradi polgárok, hogy mintegy néma hirdetője legyen városuk nagyságának és anyagi jólétének. Másrészt azonban oly gyakorlatiasan rendezték be a külseje által is megragadó palotát, hogy nem tarthatnak közizagatásuknak helyiség hiányában való hátramaradását. A szépet tehát a hasznossal egyesítették.

A városháza az öt vasutvonali gépezetét képező pályaházról beivó főt s az ezt élenkítő sétatelly végén, a régi sőház helyén áll. Főbejárata és homlokzata nyugatra néz s mint képkönnön is látható, renaissance-stílusban épült. Eredetileg két emeletes tervezte a pályadíj fejében kifizető száz arany elnyerője, Lechner budapesti építész; ez azonban oly nagy költség-többletet okozott volna, hogy át kellett alakítani az eredeti tervezetét. Az átalakítással s az építés vezetésével az aradi Pekár Ferenczet bízták meg. A második emeletnek mellözése kétségtelenül nyomottabbá tette ugyan a palotát, melynek egész jellege bizonyos befefelettségre mutat; másrészt azonban el kell ismernünk, hogy az átalakítás Pekár az adott körülmények közt kielégítőleg eszközölte.

Az épület tehát jelenleg egy- és csak fő-homlokzatán kétémeletes. A 47 méteres torony kiválóan emeli az egészen emlékszerű jellegét. Az épület sarkain ott vannak az elmaradhatatlan kupok, vagy pavillonserű tornyok, egyebként azonban díszítvényekkel nincs túlterhelve a 4300 négyzetméternyi területen álló palota.

A főbejárati a torony alatt levő, oszlopokkal ellátott díszes, de nagy arányai mellett is némileg nyomott lépcsőházba vezet. Ettől balra, a földszinten a leváltár s néhány más hivatal, jobbra pedig a kapitányság és rendőrség van elhelyezve. Az emeleten nagy szárnyas ajtó nyílik a gyűlésterembe, mely emelet magasú s négy oldalon oszlopokon nyugvó karzatokkal van ellátva. Emelvényen álló zöld asztala mellett foglalnak helyet ülések alkalmával a tisztviselők, körszínházszertien beállított padjain a városi képviselők s karzatán olykor a szép nők. A falazat alapsíne pompái vörös; a földnyer gazdagon, de egyuttal izlésszen van festve. E teremben vannak felfüggesztve a király, Deák Ferencz s az Arad építése körül oly nagy érdemű Aczell Péter arczképe.

Balra a főispán, jobbra a polgármester, főjegyző és tanácsosok termei nyílnak. Az épület két sarkán, az emeleten és földszinten egyaránt, kisebb üléstermek foglalnak helyet. Ez üléstermeket, a város előzékenysége folytán, egyesületek is használatják, pl. a Kőlcsey-egyesület, mely felolvasásait télen át a díszteremben szokta tartani. A polgármester lakosztálya az épület északi (bal-) szárnyában van.

Égésben véve mintegy 90 szobát találunk a csak keleti, vagyis a Marosra, illetőleg az ezt szegő fiatal parkra néző oldalán nyitott palotában. A pinceszék nagyok és tágasak, a mellett világosak és egészségesek, úgy, hogy az ott levő börtönök épen nem hívják ki maguk ellen a humanizmust.

Arad, mely ily méltó palotát emelt a maga közigazgatásának, épen az idén ötven esztendeje nyerte szabad királyi városi jogait; s e felszázad szakadatlan munkában s eredményekben nem szegényül telt el, mert Arad ma az alföldnek egyik legvirágzóbb s legszebb jövőjű városa. Az általa emelt palota tehát nem a fényűzés teremtése, és nem hivalkodás, hanem komoly szükséglet, s a reá fordított fél millió forint mihamar megtérül, mert kétségtelen, hogy Arad fölmerte a maga hivatását s a szép városában ezúttal is bizonyára a városnak igazi java lesz a jelszó.

MÁRKI SANDOR.

ki s ritka eset volt, hogy kint elárulták volna elme-zavarukat.

* Egyszerű barometrumot talált fel egy francia mérnök. Ha fekete kávéba egy darab cukrot dobunk, meg nem keverjük s a felszálló léghőlygok könnyű habot képeznek, szép idő lesz; s ha a kávét megittuk s a csészén kör-alaku hab marad, tartós esőzés következik be.

* A bonbon árát a máhdi forradalma jelentékenyen fel fogja emelni. E cukrok készítéséhez ugyanis oly gummi szükséges, melynek főpocsa eddig Khartum volt. A máhdi a gummi kivételére nagyobb várat szabott s így annak ára jelentékenyen emelkedett.

* A kholera miatt ez évben Svájcztól és Olaszországtól visszaradt turisták főképp a Rajna vidékét lepték el, hol évek óta nem fordult meg oly sok idegen. E mellett nagyon kedvelt hely lett Svédország, hol még annyi turista sohasem járt, mint az idén.

* Villamosságot használnak már a hírlapok nyomásánál is. Legelőször a Lawrenceben megjelenő „Amerikan” nevű lap kiadója kísérlette meg Hoe-féle gépénél a villamosságot alkalmazni s állító-

ünnepeket rendez s mozgalmat indított meg, hogy szülővárosában, Toursban, szobrot emeljenek számára.

* A Tanganyika-tó eredetére nézve az e tó vidékén lakó közép afrikai waji négerok közt következő rege él: E tó helyén egykor nagy síkság s nagy város volt. A városban, egy elzárt kertben, sziklák között igen mély, tiszta vizű forrás volt a legszebb halakkal. A kert tulajdonosai nemzedékeken át titokban tartották e forrás létezését, mivel az a rege uralkodott náluk, hogy ha idegen ember fog róla tudni, nagy szerencsétlenség történik. Egy hitlen asszony azonban kedvese kíváncsiságát a forrásból vett halak által felkeltve, egy alkalommal, midőn férje elutazott, elárulta kedvesének a titkot. Midőn az idegen ember a forráshoz ment s egy halat fogott belőle, megnyílt a föld, mindentinnen víz ömlött ki s elárasztotta az egész országot. Midőn a férj visszajött, kerti helyett már csak tavat talált s rögtön tudta, hogy a családi titok el lett árulva.

Világkörüli ut velocipéden. Stevens Tamás, kalandvágyó amerikai velocipédn akarja bejárni a világot. Három hónap előtt indult el San-Franciscóból s első állomása Buffalo volt, a hol a gépen esett sérüléseket igazította ki. Onnan egyenesen New-

AZ ARADI VÁROSHÁZ. — DÖRRE TIVADAR RAJZA.

EGYVELEG.

* Az eddig nyert arany értékét a legrégibb időktől fogva maig egy kaliforniai statisztikus mintegy 23,000 millió dollárra becsüli. A nyert aranyból évenként 10 százaléki fordítatit pénzverésre, 2—8 millió dollár értékű kopás, hajótörés, tüzvész stb. következtében elvesz. Jelenleg 7000 millió értékű van forgalomban, ezer millió rudakban, az órákra jut 3000 millió, a többi más ékszerekre. Pénzzel verve az eddig nyert arany mintegy 8-szor lehetne körülvonni az egyenlőt s egy tömegben oly kocza lenne belőle, melynek egy oldala 10 méterre lehetne ki.

* Koszopolis új bányaváros lakói Wyoming területén 100 dollár jutalmat tűztek ki az első fehér nő számára, ki köztük letelepedik.

* Érdekes kísérleteket tesznek Bécsben az elmebetegek gyógyításával. Az újabb elméletnek megfelelően az olyan elmebeteg, kiknek állapota ezt megengedi, kijárhatnak az intézetből, mehetnek falura, színházba, kiállításokra. Különösen érdeklődtek az örültek a villamossági kiállítás iránt. Egy jogász hónapokon át eljárt az egyetemi előadásokra, egy másik a gyámja boltjába, egy tehnikus az építész irodájába stb. Másfél ezer beteg közül tavaly 164 járt

lag oly sikerrel, hogy valószínűnek tartják, miszerint a gőzáró alkalmazását a könyvnyomtatásnál ki fogja szorítani.

* A száz-szemű Argus hirnevét tönkre teszi egy puhány, melyet Moseley tanár fedezett fel s melynek nem kevesebb, mint 11,000 szeme van.

* Új vulkánikus sziget támadt Reykjanes foknál, Izland délnyugoti részén. Többszörös földrengés után július végén vették e szigetet először észre, de még nem juthattak el rá, bár egy része már elpusztult. Ily szigetek Izlandban már többször támadtak, a múlt század végén a dánok egyet „Uj-Izland”-nak kereszteltek, de e sziget csak egy hónapig állott fenn.

* Papir-ajtókat készítenek Amerikában, melyek egészen vízhatlanok s tűzmentesek. Ez ajtók tartósabbak és súlyosabbak, mint a fa-ajtók, de sohasem repednek meg s nem is nyikorognak.

* „Le Balzac” czim alatt Párisban lap jelent meg, mely ez ismét divatba jött francia regényíró dícsőítésére alapított s minden munkatársa csak e regényíró műveiben használt nevekkél él. Ugyancsak Balzac-életrajzi szótárt is adtak ki, melyben a regényíró minden alakjáról úgy beszélnek, mintha azok élő lények lettek volna. A lap „tizenhárom” alapítója Balzac halálának évfordulóján a regényíró sirjánál

Yorkba ment, hol hajóra szállt és Londonba viteti magát. Azután bejárja gépével Angliát s Hullból ismét hajón utazik Hamburgba. Németországon s monarkhiánkon keresztül Konstantinápolyba velocipédek, hová november elséjére remél érkezni. A Bosporuson átkelve Persián és Afganisztánon át Tibetbe s onnan Kínába akar menni. Utolsó állomása Hong-Kong lesz, honnan hajón megy vissza San-Franciscokba. Mikor e várost elhagyta 158 fontot nyomott s ebből eddig 28 fontot vesztett.

* Léghajósok jubileuma. Száz évvel ezelőtt, 1784. szeptember 15-dikén szállott föl Londonban Lunardi olasz léghajós. Ez volt Angliában az első léghajózás, s most meg is ünnepelték Londonban századik évfordulóját. A City-Roadbeli tűzijáték-terén három léggömböt bocsátottak föl óriás néptömegjelenségben. Először a „Colonel” szállott föl, melyben Brine ezredes, L'Hoste francia léghajós és egy harmadik uriember ült. Nyomon követte e léggömböt a „Monarch” Dale angol léghajóssal és a „Robin Hood”, melynek kocsarában Yonus léghajós foglalt helyet. Mindahárom léggömb nyugotnak tartott; „Robin Hood” és a „Monarch” néhány óra múltán leereskedett a földre, de a „Colonel” ról késő estig nem hallottak hírt.

VANDRÁK ANDRÁS.

1807—1854.

Épen egy éve most, hogy egy ritkaság jubileumot ünnepelt az eperjesi ágostai hitvallású evangélikus kollegium: felszázados tanári pályája ünnepét egy országos hírtudós professzorának, kinek tanítványai száma egész légió, a bölcsészeti irodalom nálunk oly ritka mivelői egyik legelsőjének, a magyar tudományos akadémia levelező tagjának, a magyarországi evangélikus egyház büszkeségének, a magyar protestáns tanári kar Nesztorának: Vandrak Andrásnak.

Egy éve csak, hogy ez ünnepet megérte s lelki meggyőzéssel tekinthetett egy hosszú, munkás pályá áldásos eredményeire: s ma jó a szomorú hír, hogy a magyar nevelésügy agg bajnoka kiszenvedett, sikerekben gazdag életének véget vetett a halál.

A Vasárnapi Ujság nem ez uttal emlékszik meg először a nagyírú tanférfi érdemeiről. Az ő munkás élete, bármily csendben, feltűnés nélkül igyekezett is szolgálni a nevelés ügyét, sokkal nagyobb jelentőségű vala, semhogy arról tudomást nem venni oly hosszú ideig lehetséges lett volna. Élete folyását megtalálják olvasóink a Vasárnapi Ujság 1867-ik évi 40 ik számában részletes leírásban.

Ez uttal legyen elég csak a legfőbb mozzanatokat emelni ki a nagy érdemű férfi életéből.

Vandrak András Gömörmegyében, Csetneken született 1807. január 24-én s az ottani elemi iskolában kezdé meg tanulmányait egy igen jó pedagógus, Kindisz vezetése mellett, ki után később Henriciben ugyanolyan humánus, ügyes oktatót nyert. Tizennégy éves korában a roznói gimnáziumba vitték szülői, hol a latin klasszikusokban, a jeles előadású Farkas András vezetése mellett, ép oly szép előmenetelt tett, mint a magyar irányban és földrajzban. Egy év múlva már magántanítóul alkalmazták kisebb tanulókkal mellé, sőt az alsó osztályokban is nem egyszer pótolta a tanárt. Hajlamba a tanítói pályára már akkor kitűnt, nem kevésbé, mint ügyessége és szerencséje is az oktatás körül.

A bölcsészeti tanfolyamra Pozsonyba készült menni; de a nyári szünetet az ország éjszaki részének beutazásával töltvén, Eperjest is utba ejtő, melynek akkor két nevezetes tanára volt: Karlovsky Zsigmond, kinek latin klasszikus epigrammái ma is sokak emlékében élnek, és ennek utóda, Greguss Mihály, bölcsészettanár.

Vandrak elhatározta, hogy itt marad s Greguss szájából hallgatja a filozófiai tanokat és a klasszikusok magyarázatát, mellesken Mayernél a teológiát, Csupkánál a jogot. A bölcsészeti jog volt az, mely lelkét leginkább betöltte s erős meggyőződést érlelt benne. De a többi tantárgyakat is szép eredménnyel tanulván, jó bizonyítványokkal s ritka képzettséggel lépett ki az iskolából 1828-ban, mely évben, július 21-én, Jozseff Pál szuperintendens előtt Tiszolcon a papjelölti vizsgát is letette.

Két évig nevelő volt a Máriaassy-családnál s 1830-ban elindult Jéna felé, az ottani nagyírú egyetemen fejezni be magasabb tanulmányait. Itt leginkább a nagy tudomány és ékezen szóló Fries bölcsészeti előadásait hallgatta s Vandrak ennek szellemét tette magáévá s tartotta meg egész életén át.

Jénából, miután Németország nagy részét gyalogszerrel beutazá, 1831-ben tért haza, épen a nagy kholera idején, ismeretekben, tapasztalatokban gazdagon. Másfél évig még a Szirmay-családnál nevelősködött Eperjesen, de egyúttal a kollegium magasabb osztályaiban a magyar literatúrát is előadta, s mint a grammatikai osztálynak félvig helyettes tanára, előkészítette az osztályban is a magyar nyelv behozatalát.

Midőn Greguss 1833 nyarán Eperjesről

Pozsonyba távozott, Vandrakot ajánlta, mint oly utódját, ki képes lesz helyét betölteni. Pedig nehezé hivatás várt rá, két osztályban kellett előadnia logikát, pszichológiát, metafizikát, eszmetikát, latin és magyar irodalmat, sőt még matheist és fizikát is, 160 forint csekély díj mellett. De ő olyan volt már ekkor, mint a gazdagon rakott méh, lelkesen indult meg választott pályáján, melyet ime elért s lelkét, mint maga mondá, „nem fonták be Hegel dialektikai, Herbart matematikai pókhálói.”

Igy lépett a tanári székre, hol 51 év óta működött sikerrel, áldásosan, közszeretettel s elismeréssel. Soha nem panaszkodott a teher nagysága, díjazása csekélysége fölött. Amaz nem fért meg tetteivel, ez önzetlenségével, 1840-ig latinul tanított, s csak attól kezdve magyarul némely tantárgyakat. 1842-ben az igazgatói hivatal terhe is hozzájárult egyéb teendőihez s ő egész 1860-ig volt a kollegium igazgatója, míg ismételt kérelmére e tiszt alul fölmentették.

A negyvenes évektől kezdve sikerrel foglalkozott az irodalommal is. Tankönyvei nevezetes hasznót hoztak a magyar nevelésügynek, így lélektan, logikája, etnikája, eszjoga, stb. Azon felül igazgatói beszédei és alkalmi cikkei, melyek egyes lapokban s külön lenyomatban is megjelentek.

Elfoglaltságában csendesen, de bizton haladva, feltűnést soha nem keresett. Számtalan

VANDRÁK ANDRÁS.

tanítványai azonban messze földre vitték el híret s nem egy vidék fejezte ki iránta tiszteletét. Trencsén, majd Árva megye és Sáros táblabírái közé s a magyar tudományos akadémia már 1847-ben „jeles filozófiai munkái tekintetéből” tagjává választotta.

A szabadságharcban mint lelkes hazafi ő is a nemzeti ügy bajnokai közé állott s mint nemzetőr részt vett a kassai ütközetben, a miért aztán haditörvényszék elé is állítottatt.

Három évvel utóbb Sopronba hítták, jóval nagyobb fizetésre igazgató-tanárnak. De ő, kit anyagi önérdék soha nem vezetett, megmaradt szerényebb állásában is Eperjesen. E szeretet és ragaszkodás nem is maradt viszonzatlanul. Midőn 1858-ban betölté tanársága 25-ik évét, százakra menő volt tanítványai, barátai és tiszteltbí örömmel ülték meg jubileumát s ez alkalommal 2700 frotot tettek le családja biztosítására a takarékpénztárba. Ugyanekkor a jeni egyetem „honoris causa” a bölcsélet tudórává avatta.

1867-ben a magyar közoktatásügyi miniszter, b. Eötvös József a protestáns osztály főnökségével kínálta meg. De ő e fényes állásért se volt hajlandó odahagyni kedves katedráját. 1870-ben a magyar protestáns gimnáziumok szervezésének kidolgozásával bízták meg, mely megbízásnak meg is felelt. 1883. szept. 15-én ötven éves tanári működésének öröme az eperjesi evang. kollegium emlékünnepeit rendezte. A jubileumon nagy számu régibb és újabb

tanítványai, most már országos nevű férfiak, fejezték ki iránta kegyeletüket. Az evangélikus egyházi egyetem részéről Haan Lajos békés-csabai lelkész, egyetemes főjegyző üdvözölte, az érdekekben megosztott „praecceptor Hungariae”-t, s kiemelve, hogy Vandrak volt az, ki Eperjesen magyar társaságot alapított és ezáltal a magyarosítás érdekében is buzgón fáradozott. Az akadémia, több világi és egyházi testület üdvözlélei között fölemlítjük az eperjesi zsidó hitközségét, melynek szónoka így szólt: „Sok izraelita ifjút tanítottál magyarul gondolkodni, a te érdemed, hogy magyarok lettünk.”

A jubileumon még számos évekre szóló jó kívánságok nem teljesültek. A jubilált agg tanár ez évi szept. 14-én, épen jubileuma első évfordulójának előestéjén, munka s szorgalom közt derekasan megfutott hosszú életpályá után a megérdemelt örök nyugalomra tért.

BUKARESTTŐL PÁRISIG.

II.

(Karlshadból Párisba. A német pénz Franciaországban. A párisi bérkocsisok és szállodák, a budapestiekhez hasonlítva. A világ fővárosa. Páris 25 évvel ezelőtt és ma. Hazafelé.)

Karlshadból elindultam délután 3 óra 45 perczkor és Eger, Nürnberg, Aschaffenburg, Frankfurt, Mainz, Bingerbrück, Saarbrücken, Metz, Pagny és Nancyt át, vagy tíz izbeni kocsisereles, s itt-ott órákig való várakozás mellett másnap esti 10 órakor Páris keleti indóházában valék.

Sok bajom volt az utban a pénznemekkel; a mint kiértünk az osztrák határról, ott már se bankó, se piczula nem volt többé pénz. Történetesen volt még két Napoleon-aranyom, no az már pénz, még a németnél is, ebből éltem az utban, ámbár az ujonan hódított elzász-lothringeni tartományokban a márkát sem igen akarták elvenni, és ha az ember nemétül rendelt az állomásokon valami enivalót, akár lekésett legyen a vonatról, mire elhozták. Tehát ettől kezdve úgy tettem én is, hogy *nix tájcs!* s akkor jól ment minden.

Metzen túl, Pagniban még ráfizettek velem a Párisig vett vasuti jegyre 21 frankot, s így oda kelle adnom a legutolsó Napoleonomat is, mert Franciaországban a gyorsvonaton nincs második osztály.

De még ide messze van ám Páris! Volt 500 forint osztrák bankom, 2—3 darab egyforintos ezüstöm, néhány német márkám, és vagy 2—3 román 5 leus tallérom. Nancyban eszem egy pár frank áru ebédet, fizetek osztrák forinttal, német márkával, dobjak

vissza. „Hja monsieur, ez nem pénz!”

— Hát mi?

— Un plaque prussien (pórosz bádóg).

No, gondolám, most már baj lesz. Szorultságomban eszembe jut a román tallér, nagy félve odaadom.

— A là bonheur! c'est italien — és hűségeen visszaadott belőle egy pár frankot francia pénzben.

Párisból, éjjel lévén, nem láttam mást, mint az egész láthatárt elfogó száz- meg száz-ezer lámpacsillogást.

Nagyon meglepett, hogy mig nálunk az indóházban tíz hardár is sárohan az emberre, s ugyan ügyelni kell, hogy úgy el ne bódjék bódörndjeit, hogy azt ugyan keresheti aztán: addig itt egy lelkem sem láttam, ki segítsen 3—4 pakkomat kocsira vinni. Végre is egy hivatalnok küldött kéresemre egy embert, aztán belehelyezkedtem egy kocsiba, a kocsinak oda kiáltám, hogy „Hotel d'Athénée”, és haladtam legalább egy félórát, míg végre épen az opera tözsomszédságában megállt velem.

No, gondolám, ha a szénában, zabban gazdag Magyarországon két forint egy bérkocsi, itt lesz legalább kétannyi. Kiveszek egy rumun tallért, odanyujtom neki; bék elkezdi kotorászni a zsebjét, és visszaszad nekem 3 frankot, s még elkezd holmi rézpénzt olvasgatni.

— Mit csinál ön? — kérdem.

— Uram, még 50 centime jár önnek tarifa szerint.

— Tartsa meg borraival. Levette a paszomántos sapkáját, úgy közönte meg s aztán vígan csettintett lovának; gondolom azért, hogy a borraival szót szívesen azzal fogatosítsa.

Hát már kérde, miért kell Pesten egy goromba bérkoesinak 2 forintot dobni, mikor Párisban jóval hosszabb utat 1 1/2, de mondjuk 2 frankért megtesznek? Mitandeszetre azt kell hinni, hogy Pest két és felszer olyan gazdag mint Páris, nemde?!

De várt rám más meglepetés is. Mig nálunk elbotlik az ember a sok pinczérben, cipőtisztító, kijáró és szobaleányban, addig a mint itt a nagy íveges kapun beléptem, kellemes meleg fogadtak. A mint aztán nappal láttam, az udvar úveggel fedett és az egész hotel bel-seje füve van. Az egyenruhás kapus megszólít, hogy üljek be a felvonó gépbe.

— De hát a pakkom? — Tessék csak beülni, az is ott lesz mindjárt.

Ezzel fölkiáltott a beszélő csövön, hogy egy monsieur a Nro 104-be.

A bársonyos díván, a melyre leültem, megindult erre szép csendesen s valahol a harmadik emeleten nesztelenül megállt. Egy szobaleány bevezetett nagy fényűzéssel burtozott szobámba, a fölmelegedés végett az ajtót nyitva hagyta, ágyat vetett és «bon soir»-t mondva, ott hagyott.

Az ágy a mennyezetig függönyözött, kemence helyett fekete márvány-kandalló, felette öles óriás tűkör, rajta nagy bronz óra és a nagy Napoleon bronz, és Gambetta gipsz szobra. Szintén márvány-táblás mahagoni ruhaszekrény — kommodó — legfelső fiókjá félig kihuzva, íróasztal, kanapé, 4 fauteuil, 2 szép nagy acél-metszetű kép a szoba legszembevetőbb burtozatára.

De én theát kívántam inni. Csöngetek egyszer a szobapinczérnek, hát bejön a szobaleány. Mondom neki, mi kell. Leszöl egy csövön és pár perc múlva fölemelte a gép a tálcát, rajta készen mindennel s ugyanazon szobaleány beszovalta; ugyanez vitte el takaritari ruhámat, csizmámat és soha egy heti időzelem alatt ennél több lábatlankodó, lóto-futó pinczért én ott nem is láttam.

Nagy szegénységnek kell ott lenni, hol úgy kimélik az emberi erőt!

Egy héti jártam Páris utcáit, színházeit, képtárait és bazárjait gyalog, kocsin, omnibuszon, lóvasuton: de leírni meg sem próbálom, kivált mióta Napoleon a legelső részeket lebontatta, az egész város széles boulevardokkal keresztül-kasul hálózta, azóta ez már nem ország, hanem a világ fővárosa lett. Nem az egyes paloták lepnak meg, mint másutt. Ezek itt ugyszólván eltűnnek és csak jelző, tájékozó pontokul szolgálnak a palota-törmelékben, de meglep az a mindenben óriási nagyság, az a nagy mozgalom, melyben alig bír az utcán keresztülvégődni, az a fényűzés, a mit a színházak eléd tárnak s az a gazdagság, mit a véget nem érő boltok, raktárak fölmutatnak. Maga a Palais royal ugyszólván egyetlen üzlet, de ezen egy helyiségben kétségtelenül több drágaság van fölhalmozva, mint az egész Pesten.

Mindent azonban én már láttam hajdan, ha talán nem is oly nagyszerű volt akkor, mint ma; hanem bár a különbség a 25 év előtti és mai Páris közt óriás: van egy más különbség, az a mi még jobban meglepett. Nevezetesen a: emberek modora: Napoleon fénykorában nem lehetett egy franciaival beszélni se, az mind mámoros volt a grande nation, la première nation du monde gloire-jától. Ma ebből kijózanodtak, észrevették 1870 óta, hogy van a világon más náczi is, és más is ember, nem csak ők. Ezt a leztek ugyan drága áron vették, de rájuk fért. Kár, hogy e hibájuk átragadt — tán még kiálthatatlanabb modorban — az arrogáns lezkeadókra!

Indulandó lévén, vettem osztrák bankomért francia pénzt valami 16—20% veszteséggel (Napoleon = 9.60 frt) és kapván egy 500 frankos francia bankjegyet, azt újra föl kelle váltanom aranyra, bemegyek egy váltó-üzletbe, s kérem, hogy adjanak ezért Napoleont.

— Hja, uram, de nem kívánhatja ön ingyen a váltást.

— Jó, hát mi az ára?

— Egy!

A bankárok lakonikus nyelven én ezt ter-

mészetesen 1 százaléknak gondoltam, s szó nélkül oda adtam az 500-ast. De mekkora volt bámulatom, mikor 499 frankot kiadtak, véven 1 frankot az idővesztésért vagy a fáradságért.

Ez a különbség Franciaország és a drága Osztrák-Magyarország között. Ott a bankjegy száza százat ér aranyban is, — itt a 100 forint alig több 80-nál.

Igy jártam a hotel-számlával is. Csöngetek, kérem a számlát a stereotíp szobaleánytól.

— Azt tessék alant az irodában elvégezni. Lebecsátkoztam a sülyesztőn, kifiztettem per 6 frank naponta számlámat, pakkomat ezalatt fölrakták a hotel omnibuszára és 50 centime-ért kivitték az indóházba; egy lélek előlem nem állt kolduló képpel, mint nálunk, fölöslegzi a különben is dupla kértával irt számlát másfél annyira, a sok oktalannul kidobott ajándékkal.

Visszafelé Avricourt, Strassbourg, Karlsruhe, Stuttgart, Ulm, München, Lincz és Bécsen át jöttem gyorsvonaton. Bámultam az állomások óriás kiterjedésén. Kialtó bizonyosságai ezek a nemzet ipara nagyrafejltségének, roppant gazdagságának; mik ezek mellett a mi legnagyobb állomásaink, kivéve a fővárosiakat, elenyésző semmik. S ezeknek az országoknak budgetjével, haderejével kell nekünk versenyt tartani?!

Az indulási jelzések a francia vasutakon teljesen hiányoznak, hallatlan bosszúságára az utasnak, ki nem tudja, hol van és hány percig áll. A német állomásokon a portás egy kézi csöngettyűvel ad jelt s azonnal mozog is a vonat. Ez sem ér többet a semminél, végre Salzburgtól kezdve aztán megkiáltják az állomást és hogy hány percig marad.

Budapesten egy-két jó barátomat meglátogatva, még aznap mentem tovább; mentem egy havi karlsbadozás s jó darab föld becsavargása után vissza, a honnan indultam, ép oly betegesen, mint elindultam volt.

ARANYAT KUTATÓ MAGYAR AUSZTRÁLIÁBAN.

I.

A milyen a kezdet, olyan a végezet. Az aranykeresés két neme: a diggings és a prospektálás. Mi minden szükséges az utóbbihoz. Az Arthur-folyó.

Waratah, 1884. július 16.

Februártól április végéig ismét kinn éltem a «vadonban», mint munkás, ugyanazon erdei országutnál, melynek már egy ízben alkalmazva voltam. Május elején a szép idő elmúlt, beállt a szokásos nedves téli idő, visszajöttem ide s azóta a nagy bányatársaság számára a gőz-gép fűtése czéljából ismét fát liferálók — két szóval: fát válogok. On revient toujours a ses premiers amours. Favágással kezdtem itteni életemet, s talán azaz is fejezem be, mert ha mostani munkámból sikerül annyit összeszámálnom, nem maradok tovább itt. Azt hiszem, egy karácson téjén lesz annyim, hogy tisztességgel hátra fordíthatok Bischoffnak s azaz együtt Tasmaniának s ha jó kedvem kerekedik, talán — Ausztráliának is. Hogy ez utóbbi esetben mely irányba fordítom hajóm orrát, azt ez idő szerint még nem tudom. Szívem vágya ama földrészt felé vonz, a hol a tokány, turós haluska és virginia szivar terem.

Élményeim részletes leírásában odáig jutottam, a hol megkaptam az aranylázatot s így jelen levélem földadata az aranykeresés alkalmával eltöltött időszaknak hű tükrét adni. Nagyon keserű egy pohár ez, mert hét havi expediciómnak a semminél is kevesebb eredménye volt. Ha oly szerencsés lehettem volna, hogy csak egy imig-amyg fizető patakra akadok, már régen ragyogó rigmusokban énekeltem volna ezt meg; így azonban nincs miről írnom, mint nélkülözésről, sanyarúságról s napról-napra halványodó reményről.

A készülődések az aranykereső expedicióhoz néhány napot vesznek igénybe. Főkérdés t. i. az élelmezés. Minthogy pedig minden azon fordul meg, hogy a lehető legkevesebb holmival a lehető leghosszabb ideig kijöhess: nagyfontosságú ama kérdés eldöntése: jól akarsz-e lakni dosztig, vagy csak úgy féligmeddig, vagy éppen koplalni akarsz? Ettől függ az adag nagysága. Rendes körülmények között egy ember két hétre való élelmezést vihet magával, a koplaló theoria mellett három hetet.

Mielőtt e részletekkel tovább foglalkoznám, meg kell említenem, hogy az aranyké-

res kétfele. Vagy olyan helyre megy, a hol már mások az aranyos patakokat megtalálták — vagy magad indulz neki járatlan vidéken, szűk öserdőben egy ilyen aranyost felkutatni. Az első esetben a «diggings»-ekbe megy, a hol egy «rush» (áram) van. Az ily helyeken az expedició nem jár oly nehézséggel, a hegyi utak kissé jártabbak, sőt a hol nagyobb «rush» van, az ut már a teherhordozó lovak számára is így amugy ki van vágyva s többnyire már egy-egy vállalkozó boltot is nyitott. Ily esetben aztán nem vagy kénytelen összes czókmókatat mér-földekre czepleni.

Másképp áll azonban a dolog, ha neki indulz az ismeretlen vadonnak; ezt úgy hívják «prospektálni». Minthogy az én tapasztalataim prospektálásról szólanak, az ezentul mondandók csakis erre vonatkoznak.

Rendes, szabályszerű «diggings» és «rush» nem keletkezett itt ezen a vidéken az utóbbi két évben — így közvetlen nem ismerem az életet, arról nem írok, mert felesleges említenem, hogy én csak oly dolgokról írok, melyekről nem hallomás után vagyok informálva, hanem a melyeket személyesen, közvetlenül «mit-macholtam».

A prospektáláshoz legalább két ember szükséges. Egyedül nem tanácsos neki indulni, mert számtalan esélynek vagy kitéve s itt a járatlan vidékeken a legkisebb baj óriási bajjá növekszik, ha egyedül vagy. Mi eleinte csak ketten voltunk, később azonban egy véletlen találkozás által csapatunk fölszaporodott «drei Mann hoch»-ra. Antal pajtásommal tehát elhatároztuk, hogy élelmezés tekintetében az arany közeputon haladunk — nem fogunk dözsölni, hanem koplalni sem. Élelmezési listánk a következő volt: 50 font liszt, 12 font szalonna, 1 font thea, 8 font czukor, 2 font só, 7 font zabliszt. Ez «bush-delicatessen», ebből csinálják a híres skót nemzeti eledelt, a «porridget», nálunk a Királyhágón túl puliszának hívják, — otthon még a nevével is telfordult a gyomrom, — a bushban azonban sátoros ünnepeken valódi traktamentom gyanánt szolgált. Továbbá 6 font rizs, 1 font dohány, egy fél rud szappan, 1 font gyertya, egy circa 90 font súly összesen. A többi podgyász állt a következőkből: sátor és ellenző, ásó, csákány, balta és az arany-leső legszükségesebb holmija, a «dish» (czintal).

Ennek az edénynek három a hivatása: 1. az aranyot mosni, 2. saját magadat és fehéremüdet mosni és 3. a kenyérhez való tésztát gyúrni. Van aztán rezerva ing és nadrág, ágymemű, mely utóbbi áll egy pokroczból és vánkósból. Azaz vánkós, — hja, vánkós, uraim, az nincs. A két cipődet betakarod a zubonyoddal: ez a bush-vánkós. Végre a konyhaszerek; ez nem sok: egy serpenyő, két vasedény, egy nagyobb és egy kisebb, az egyik a thea, a másik a puliszka számára, mert a jórávaló bushman a theás fizeket nem használja fel más czélra, ennek szűzen, tisztán kell maradnia, mert a thea, ez a mindened, ez az egyedüli czikk, melyet némi élvezettel költ-hetsz el. E fölszerelési czikk egy körülbelül még vagy 30 fontnyi súlyt tesznek ki. Ebből láthatni, hogy circa 120 font esik két emberre, azaz egyre 60, sőt néha 70 is, ha valami extra czikkre van gusztsod.

Beszerezted tehát a «pakkodat». Mielőtt azonban elindulnál, még be kell állitanod a helybeli vagy legközelebbi polizeihivatalhoz s ott kiveszed a «miners right»-ot. Ez okmányban a tasmaniai kormány «Szeretett híveimnek N. N.-nek megengedi, hogy az aranybányászati szabványokhoz képest, egész Tasmaniában, valahol csak nevezett híveink jónak látja, szabadon áshat, kutathat etc. etc. a folyó év utolsó napjáig.» Ez okmányért kiszuród fejként az 5 shillinget. S most tied a bush. Ez okmányban azonban csak akkor van becsé, ha valamit találtál, t. i. azon czóvekekre, melyek az általad feltalált aranyterritorium határait jelzik, az okmány számát rá kell írni, ragasztani vagy belefaragni — mert ha ezt nem teszed, bárki kiteheti a szűrődet a Kanaánból. Addig azonban, míg ezen kellemes stádiumába az aranykeresésnek nem jutsz, az egész okmány nem ér többet egy fidi-busznál, mert arra ugyan nem lehet eset, hogy a járatlan, lakatlan vadonban valami bush-policzáj a passzusod után tudakozódni.

Megvan tehát a passzus, megvan a «pakkod». Főlmegy a pajtásokkal a legközelebbi csapszéke, megiszszátok a «Glück auf»-ot s másnap kora reggel — istenhozád Waratah! Údvöz-

KÉPEK NÁPOLYBÓL. — SANTA LUCIA UTCA.

légy, vad bush! — De megállj komám, a legszükségesebb czikkrol megfeledeztem. Merre indulz? — Észak, dél, kelet vagy nyugot felé? ezt csak a delectu mondhatja, merre van s ezen fölötté fontos czikkrol a fölszerelésnél tökéletesen megfeledeztem. Kompass nélkül nem indulhatsz — no de ne busulj, csak itt a levelben felejtkeztem meg róla, a valóságban megvolt.

Ekkép fölszerelve 1882. október 28-án az Arthur nevű folyó felé irányoztuk lépteinket. Az Arthurig, a hová este értünk, nem volt ismeretlen a vidék, mert részint korábbi arany-lesők, részint vadászok meglehetősen típportak már előttünk. Hanem a mi czélunk az Arthur túlsó partján volt. Kérdés csak az volt, hogyan jutunk keresztül, mert az Arthur meglehetősen mély, sebes és elég széles folyó. Itteni életünk-ről és viszontagságainkról levelem második részében szólok.

UTCZAI ÉLET NÁPOLYBAN.

A világ legszebb fekvésű városából mutatunk be néhány képet olvasóinknak abból az alkalomból, hogy a cholera Napolyban ijesztő mértékben kezd dühöngeni. A ki valaha Napolyban járt, örökké emlékezni fog a lazzaronik sajátságos néposztályára. Ischiától a Vezuv csucsáig és a Pompeji kapuig mindenütt sarkában vannak ők az idegennek, néhány sold reményében tolakodólag ajánlgatva ciceronei tudományokat a félmillios Napoly utcáin, sőt

gyakran a templomok bensejében is megállítanak alamizsnát kérve s a hosszan elnyúló tengerpartján százként sűrűzzenek, férfiak, nők s gyermekek egyaránt, mintha ők is élvezni akarnák innen azt a gyönyörű kilátást a nápolyi öbölre, mely a tenger sötéték vizével, a ragyogó égbolttal, az örökké füstölő Vezuvval, a házesoportok s olajfák szakadatlanul váltakozó sorozatával s mindenekfelett az öböl búvájos, festői hullámzó vonalaival magával ragad mindenkit, ki e helyre jutott; azt a szép helyet, melyet már a régi római boldog Campaniának nevezett s melyről a mostani olasz elragadtatásában azt szokta mondani: «Veder Napoli e poi morire» (Nézd meg Nápolyt s azután meghalatsz).

Kihalóban lévő néposztálynak neveztük e fajt, s valóban már pusztulni kezdenek. Nemrég, a század közepén, midőn a turisták a földgömb ez egyik legszebb pontját felfedezve, ezerevel kezdtek jönni évenként, még mintegy 50 ezerre tettek számukat, ma aligha lesz ugyanannyi száz. Az a rövid másfél évtized, mely Olaszország egyesítése óta lefolyt, gyökeres átalakulást hozott magával e nemzet életében, meghonosult a rend; az ipar és kereskedelem virágzásnak indult s ez új világot megrontotta a lazzaronik éltető elemét.

Igen, e néposztály, hasonlóan a mi vándor-czigányainkhoz, csak rendezetlen, patriarkális társadalmi viszonyok között élhetett zavartalanul. A természet kedvező viszonyai még most is megengednék ugyan, hogy a nápolyi vagyon-

talán csöcselék rendes lakóhely nélkül, a szabad ég alatt sűrűzzenek, dologtalanul töltse el napjait, éveit: de a nápolyi rendőség már nem engedheti meg ezt s még kevésbé engedi a megváltozott viszonyok folytán mindinkább előtérbe helyezkedő élet-halálharc, melyben mindenkinek dolgoznia, sőt küzdenie kell a megélhetésért. Az alamizsnát nyújtók száma mindinkább kevesedik, az a néhány krajczár, melyet zene- s táncmutatványaikért szereznek, ma már nem elegendő a megélhetésre s a modern kor szellemével együtt meglepte az addig oly kevéssel megelégedett lazzaronit is a vágy, hogy minél több vagyonat szerezzen s rongyai helyett, melyek addig testének meztelenségét csak félig-meddig takarták el, tisztességes, sőt tetszelgő öltözetet vásároljon.

Azokban a munka megtanulása s megszokása nem könnyű dolog. Nemzedékeknek kell elmúlnia addig, míg a lazzaroni vérebe átmegegy a munkaszeretet és a rendes polgári élet örömeinek megszokása. Nagyrészkül ugyan már a Nápolyban az utolsó évtized alatt nagy számmal létrejött gyárakban dolgozik, de e munkások legtöbbször csak azért fárának nappal, hogy estenként és ünnepnapokon (pedig melyik nemzetnek van több ünnepnapja, mint az olaszok?) kedvök szerint mulathassanak. S igen sokan még erre is képtelenek. Könnyebb, vagy legalább több szabad időt nyújtó munka a kikötői napszámosoké. Nápoly a Földközi-tenger egyik legelénkebb kikötője, hol évenként 5—6000 hajó fordul meg. E hajókra várni, a híres «dolce far niente» (édes semmitnemtevés) gyönyöreibe elmerülve, főtendője ma is a lazzaroninak. Ha a várt hajó beérkezik, a csomagok partra szállítása, az utasok kalauzolása néhány óra alatt megtörténik s e néhány óra alatt egy kis zsarolással (a miben a lazzaroni nagy mester) szerez annyit, hogy néhány napig újból élvezheti az édes semmit tevést. Ilyenforma jelenetet ábrázol egyik képünk is, melyen a teherhordó öreg lazzaronit látjuk a kikötői kőfala mögött nyugodni. Jövőre gondolnia fölösleges, ősei se gondoltak reá s mégis megélték; az áldott természet s a sok tolongó idegen majd gondoskodik róluk. S még állanak Nápolyban s környékén a gazdag kolostorok, hol időről-időre egy kis élelmezést kaphatnak s hova a beteg lazzaroni bemehet — meghalni.

Itt, a tengerparton van tehát most is fő-tanyájuk. Százakra megy még most is azok száma, kik állandóan itt élnek. A nő itt végzi toilletjét a járó-kelők szemeláttára, az anya itt szabaditgatja meg rajkóját a fejében s ruháján gyakran igen megsaporodott apró lakóktól, az ifjak szabad ég alatt s a városi lakók szemeláttára mulatoznak vagy játszanak szerencsejátékokat s a világhírű San-Carlo színház-tól néhány ölnyire lazikonyhák hosszú sora áll fenn, melyekben az élelmezést megszerezhetik s egyuttal elkölthetik. Állandó sátoros tanya ez, melynek lakossága folyton váltakozik ugyan, de soha el nem fogy.

Hasonló élelmezés mutatkozik különben Nápoly más részeiben is; a magas házak által képzett szűk utcákon a lazzaroni gyermekek, házi állatok társaságában játszva, ép oly elmaradhatlan alakok, mint a házak falaira aggatott szent képek s a mindenfelé kóborló barátok. Mindmennyi, háziállat, barát és szent kép a lazzaroni jó barátja s nagyon nehéz volna őket Nápolyban egymástól külön kélpezni.

A lazzaronik által lakott utcákat a nagy kiterjedésű városban mindenütt meg lehet találni s mindenütt nagyon hasonlóan egymáshoz. A királyi palota előtt leve tétől alig öt percznyi távolságra egész hálózatba van e kis utcáknak, melyek közül némelyik oly szűk, hogy kiterjesztett karral mindkét házsört lehetne érinteni. Szárítás alatt levő fehéreműt s más ruhák lógnak ki itt az ablakokból s a tetőből, úgy hogy fényes nappal is félhomályban vagyunk. Jellemző sajátsága ez utcáknak az is, hogy lakóik, épen úgy mint a kikötőben levő társaik, minden dolgukat az utcán, szabad ég alatt végzik, még az eledelt is sokszor itt főzik. A Santa Lucia utca is, melyet szintén bemutatunk, különösen eddig egyike volt az ilyen utcák legvárhatóbbjainak, most azonban némileg kiépülve, törzslakói is polgárosultabb szint kezdenek ölteni.

Az ily utcákban csaknem elkerülhetlen egy «pizzera», vagyis pástétom-sütő boltja. A tárva levő különben is rozszant ajtó vagy a

tottak. Pár perc alatt sokat veszített a tünemény szépségéből, 10—15 perc múlva alig jelölte csekély sárgásvörös fény a nap leáldozásának helyét. A tünemény előreláthatólag napról-napra sebb s érdekebb lesz.

A cholera Nápolyban még mindig nagy számmal szedi áldozatait, naponként a betegedések száma napjában folyvást több ötszázal, a halálozás pedig 200—300 közt váltakozik. Az utóbbi napokban azonban mégis csökkent. Legelőször a nagyszámú halálozás apadt, a mire nagyszámú betegedés következett, aránylag kevesebb halálozással, de most már a betegedési esetek is kedvezőbbek. Mindazáltal még a hó 17-én 507 betegedés és 283 haláleset jutott Nápolyra. Ugyane nap egész Olaszországban, Nápolyt is bele számítva, 646 betegedés és 357 halálozás fordult elő. Romában is volt már néhány eset s azok közt három halál.

Előfizetési feltételeink

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1884. október—decemberi folyamára.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése szeptember hó végével lejárt, fölkérjük az előfizetés melletti megújításra, nehogy a lap küldésében fennakadál álljon be.

Negyedévre (október—december)

A Vasárnapi Ujság — 2 frt — kr.
A Vasárnapi Ujság a „Világkrónikával” együtt 2 — 50 —
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok — 3 —
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a „Világkrónikával” együtt — 3 — 50 —

A Politikai Ujdonságok újabbán Magyar Gazda” cím alatt két netenként megjelenő gazdasági képes lappal van bővítve.

A „Világkrónika” a „Politikai Ujdonságok” előfizetői fölévőre 1 frt., negyedévre 50 kr. pótdíj bekládása mellett még folyvást megrendelhetik.

T. előfizetőinket fölkérjük, hogy sziveskedjenek az előfizetés megújításánál, vagy a „Világkrónika” megrendelésénél címszalagjukból egy példányt a posta-tulajánnyra ragasztva beküldeni, s minden reklámcsontját és egyéb a szerkesztésre vonatkozó közleményeket a kiadó-hivatalunkra küldeni.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz.)

A Jogtudományi Közlöny szeptember 19-iki (38-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

A szabadelmi jog szabályozásának alapelvei. Dr. Dell'Adami Reszó budapesti ügyvéd. Többszavaszt. Dr. Kucza Ignác pozsonyi jogtanártól. Bányvidéki eljárásiunk legújabb fejleményei. Dr. Fogar László-tól. — Torvénykezési Szemle: Megjegyzések a végrehajtási törvényhez. Huf József soproni ügyvéd-től. — Az ügyvédi irodák ügyviteli rendszere. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai.

HALÁLOZÁSOK.

NAGY PÉTER, erdélyi reform. püspök temetése e hó 19-ikére volt kitűzve. A váratlanul következett haláleset hírért mély részvétellel fogadták mindenféle, s Kolozsvár középületeire gyászlobogókat tűztek ki. A kolozsvári ref. tanári kar testületileg fejezte ki az özvegy előtt a részvétet, ugyancsak a muzeum-egylet, a megyei tisztikar és a ref. igazgatótanács, az unitárius státus Ferencz József püspökkel, a lutheránus ekkliázis, stb. A ref. egyházközösség részvét-iratot is intézett az özvegyhez. Az ideiglenes ravatalt a boldogult dolgozó-szobájában állították föl. Koszorúk érkeztek mindenfelől. Az erdélyi református egyházkerületnek hivatalára nézve legidősebb főgondnoka: b. Kemény miniszter, Révész Bálint debreczeni, Kun Bertalan miskolci püspökök, Vay Miklós báró voltak az első, kiktől távirat érkezett. A nagyenyedi tanári kar testületileg jelent meg az özvegynek: a nagyenyedi teológiai fakultás pedig, összesen 80 tanuló, a temetésre készült, hogy 6k vigyék a falkyákat. Révész Bálint, a tisztántali ref. egyházkerület püspöke, Szász Károly miniszteri tanácsos s dunamelléki válszított reform. püspök, s az egyházkerületek több küldötte Kolozsvárra érkezett, az egyes erdélyi egyházmegyékből pedig tömegesen jöttek a küldött-ségek a gyászszertartásra, mely a kül-magyar-utca-i ref. templomban ment végbe. Itt rendezték el a diszes ravatalt, s e hó 19-én-kora reggel vitték át a templomba a boldogultat. Az állandó igazgatóság felhívta az erdélyi egyházközösségeket, iskolákat, hogy képviseltesék magukat a temetésen, s ezek küldött-ségei már e hó 18-án megérkezett, mindenik koszorút is hozva a koporsóra. A temetés rendezésével a ref. igazgató tanács Szász Béla igazgatótanácsost és Bodor Antal egyházkerületi titkárát bízta meg. VANDRÁK ANDRÁS, az eperjesi kollégium e nagy-érdemű tanárának temetése kiváló gyászompával ment végbe e hó 16-án Eperjesen. Ott volt a város és megye értelmisége, az iglói és kézmárci ev. fő-

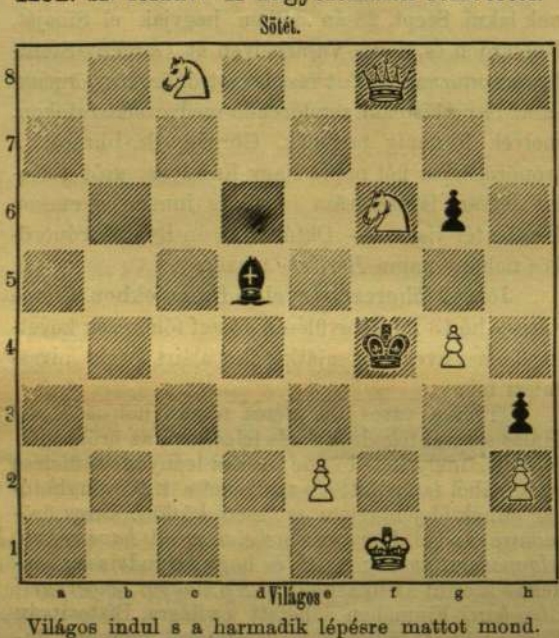
gymnáziumok, s a miskolci ev. algyimnázium tanárai képviselőleg, az eperjesi kath. állami főgymnázium ifjúsága, összes tanárai vezetése mellett, a kollégium helyben és a vidéken lakó pártfogósága, számszó lelkes, a kollégium tanári kara s ifjúsága stb. A koporsónál Szathlo János főesperes és ev. lelkész tartott bucsuzót, a kollégium előtt Hörk József kollégiumi igazgató mondta az utolsó isten hozzátot tanártársai nevében. A sirnál Stranch Béla kis-szebeni lelkész beszélt még, s Bohus Pál IV. éves hit-tanhallgató az ifjúság nevében. A koporsóra számtalan koszorút tettek le ismerősei s rokoni; ezeket utolsó tanítványai vitték a koporsó mellett. A temetésnél közreműködött a 67-ik gyalogezred Eperjesen állomásozó zenekara, a kollégiumi tanító-középő kántusa, s a rendfenntartása végett az eperjesi tüzoltó-egylet. A nyiregházi és rimaszombati gymmáziumok táviratilag, s a sárospataki főiskola levélileg fejezte ki részvétét a mély gyászban maradt családnak.

Ellhunytak még a közéleti napok alatt: TICHY MIHÁLY, plebános, Nyitra-Viesap közsizeteletű lelki-pásztor, 68 éves korában. — TACHNER PÁL, föld-birtokos, Bazin város legidősebb polgára, 90 éves korában. — CSIA ISTVÁN, a brassói állami elemi iskola vezértanítója, Sepsi-Szent-Iványon, 49 éves korában, melyből huszonhét évet töltött a tanítói pályán. — TUSKEI KOVÁCS JÓZSEF, pénzügyminiszteri számvizsgáló, 35 éves korában Budapesten; ugyanitt ROBER ARMIN, a Petrarca-fordításáról ismert dr. Radó Antal bátyja, 25 éves korában; POMÉNY JÁNOS, régi honvéd, a honvédmeghívás tagja, 70 éves korában; KOHN JÓZSEF, a Kohn Jakab és József gyári czég főnöke. — KADÁR ISTVÁN, ügyvéd, 78 éves korában, Nagy-Várádon. — NIKOLCS PÉTER, a pancsovai g. k. hit-közösség elnöke. — LÖWY JAKAB, magánú, kinek áldozat-készsége létesítette a zsidó templomot Esztergom-ban. — SZEL PÉTER, 69 éves korában, Aradon.

ÖZV. indob Kőlcsei KENDE ISTVÁNNÉ szül. Orosz Anna, Ungvár társaskörében tisztelt urnó, 68 éves korában, s Putka-Helmeczen nagyszámú család gyászja közt temették el. — WEISS DAVIDNÉ szül. Zerner Sarolta, a déli visut felügyelőjének neje, 44 éves korában, Budapesten. — MÜLLER FERENCZ, szül. Pillinger Emilia, 47 éves korában, Aradon; ugyanott MIHAJLOVITS ANGYALKA, 18 éves korában. — SZALAY VILMA, Pécs város társaskörének egyik fiatal hölgye, 18 éves korában. — BABINETZ RÓZA, a vereckei kir. járásbíró 15 éves leánya. — ARÁNTYI BERTA, Arányi Antalnak, a znióváraljai tanítóképződe igazgatójának (kiről csak a mulkor említettük, hogy harmadfél éves fiát elvesztette) leánykija. — ZSILKA FERENCZ, köztisztviselőben élt matróna Gyula-Felhérvárt, s koporsóját férjének és három leányán kívül tizenhárom unoka és tíz dedunoka vette körül. — JUNOSZ szül. Sárközy Czeccilia, gózhajású hivatalnok 37 éves neje, Pozsonyban.

SAKKJÁTEK.

1292. sz. feladv. A nagyszombati remetetől.

Az 1287. sz. feladvány megfejtése.

Megfejtés. Sötét. 1. He3—d5 ... f6—g5: (a) 2. Ve1—c7+ ... Ke5—d5: (b) 3. Vc7—c6+ ... Kd5—e5 4. Bb4—e4 matt. Világos. 1. ... Fa6—b5: (c) 2. Ve1—c7+ ... Ke5—d5: 3. Bb4—b5+ ... Kd5—d4 4. Vc7—c3 matt. 2. ... Ke5—e6 3. Bb4—e4+ ... Ke6—e5 4. Vc7—c6 matt.

- 1. ... Fa6—b5
2. Ve1—c7+ ... Ke5—d5:
3. Vc7—c6+ ... Kd5—e5
4. V v. B matt.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H., Andorfi S. és Kovács J. Az Erkel-sakkteráság nevében: E. K. — Senki Ede. Debreczenben: Zagya Imre. Veszprémben: Roland K. Macsolán; Varga József. Harasztoson: Laczkó B. — A pesti sakk-kör.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

P. M. A 'Dalok' most is elég csinosak, formailag tekintve; de egyenként szintoly jelentéktelenek is tartalmilag. Nem találjuk őket a közlésre megérteknek, ámbar elismerjük némi jó tulajdonúaknak is.

A nyomor gyermeke. Nagyon hosszú litánia ez, oly tárgyról, mely már számtalanszor -- s mennyivel jobban is! -- meg volt énekelve.

Temetésben. Bizony mi az ilyes portékát meglehetősen szigorú mértékkel mérjük. A hol eredetiség nincs -- s ezerszer tárgyalt és megénekelte szemkémél és érzéselend azt alig is várhatni -- ott legalább a hangban, a feldolgozásban kell valami újat, meglepőt vagy meglehetősen keresnünk. Az előtünk fekvő költeményben azonban, elég csinos alakja a folyékony verselésé mellett is, épen ezt nem találjuk. S ezért félre is kellett tennünk.

Arad. M. J. Köszönet! Kívánatát legközelebb teljesíteni fogjuk.

B-Hunyad. A csinos rajzot és érdekes szöveget örömmel vettük. A metszet már munkában van.

Tartalom.

Szöveg: Nagy Péter. — Költemény: Csüggedés, lemondás... Sipos Somótlól. A szerelmes aktor. Ötven év előtti történet. Irta Szomaházy István. — Bismarek és Kálnoky. — Forster Dóra. Angol regény. Irta Besant Walter. — Az aradi városháza. Márki Sándortól. — Egyveleg. — Vandrák András. — Bukaresttől Párisig. — Aranyat kutató magyar Ausztráliában. — Utczai élet Nápolyban. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyetek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Szerkesztői mondanivaló. — Halálozások. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Nagy Péter. Veress F. fénykép után. — Képek Nápolyból. 1. Kis utca a régi Nápolyban, a lazzaronik lakóhelye. 2. Tejes bódé és istálló. 3. Utczai gesztenyárus. 4. Nyilvános regelő (cantatore) és hallgatói. 5. Keesketje-árus. 6. Lazzaroni család otthon. 7. Pástetómárus boltja. 8. Lazzaroni a nápolyi tengerparton. 9. Santa Lucia utca. — Bismarek herczeg és Kálnoky gróf találkozása. — Az aradi városház. Dörre Tivadar rajza. — Vandrák András.

HETI NAPTÁR. Szeptember hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestans, Görög-Orosz, Izraelita. Rows list dates from 21st to 27th with corresponding religious observances.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Fekete és fehér selyem-atlaszt, méterjét 75 kr. egész 9 frt 90 kr.-ig (18 különböző színben) szállít egyes öltönyökre, valamint egész végekben vámmentesen a házba Henneberg G. (királyi udv. szállító) selyem-gyári raktára, Zürichben. Mintákat postafordultával. Levéldíj a Svájczba 10 kr.

Itéljetez magatok! Mily gyakran vonakodunk valamely gyógyszer megvételétől, a melyet pedig mindenki magasztal. És ugyan miért van e tartózkodás? Egyszerűen csak azért, mert nem akarunk haszontalan kiadást tenni, bármily csekély legyen is az. De itéljetez magatok, hogy egy 70 krnyi csekély kiadást lehetett volna-e jobbra fordítani, mint a következő esetben.

Mintán 12 évig székrekedésben s az ezzel járó fájdalmakban szenvedtem, és sehol segítséget nem találtam, pedig fürdőket is használtam, egészségem helyreállítását egyedül Brandt R. gyógyszerész svájci labdacsnak köszönöm. Azok használatá óta a legjobb egészségem van, mit ezennel bizonyítok. Kelt jun. 12-én, az eisendorfi úvegutuban Weissenzulu mellett, Csehországban. Bairle M. fővegfüvő mester.

Brandt R. gyógyszerész svájci labdacsnak dobozoként 70 krért a magyarországi gyógyszerárakban kaphatók. A labdacsoq valódiságára nézve ügyelni kell, hogy a doboz cimlapja Brandt Richard aláírásával s a fehér keresztrel vörös mezőben el legyen látva.

Főraktár Magyarország számára Török József gyógyszerárakban Budapesten, király-utca 12.

Egy hatszor hasábozott petitsor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszori igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetemnyeket elfogad BÉCSBEN: Dukas M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

JÓKAI MÓR MUNKÁI.

Népszerű kiadás. Egy-egy füzet 40 kr.

- 1. A varochoniták. 28—29. Szomorú napok. 2 füzet.
2. Fortunatus Imre. — Shirin. 30—31. A jancisárok végnappal. 2 füzet.
3. Kalóz-király. 32—37. Kárpáthy Zoltán. 6 füzet.
4. Sonkoly Gergely. — A drága kövek. — Marce Zára. 38—43. Egy magyar nábob. 6 füzet.
5—9. Törökvilág Magyarországon. 5 füzet.
10. A büntárs. — Nepean sziget. 44—47. Új földesur. 4 füzet.
11—12. A kétszarvu ember. — Az egyptusi rózsá. 2 füzet.
13. Koronát szerelemért. — A Hargita. — A kalmár és családja. 48—53. Szegény gazdagok. 6 füzet.
14. Petki Farkas leányai. — Háromszéki leányok. — A két száz. 54—55. A magyar előidőből. 2 füzet.
15. Regék. 56—59. Hétköznapok. 4 füzet.
16. Carinus. — A nagy-enyedi két fűzfa. 60—63. A régi jó táblalábak. 4 füzet.
17. A serföz. — A nyomorék naplója. — Fekete világ. 64—65. Délvirágok. 2 füzet.
18—20. Erdély aranykora. 3 füzet.
21—23. Csataképek 1848—1849-ből. 3 füzet.
24. Bujdosó naplója. — Kurbán bég. Megőlt ország. 66—67. Milyenek a nők? 2 füzet.
25—26. A fehér rózsá. — Humorisztikus papirszetelek. 2 füzet.
27. Magyarhon szépségei. 68—71. Véreskönyv. 4 füzet.
72—73. A magyar nép élce szép hegedűsöbän. 2 füzet.
74—76. Árnycépek. 3 füzet.
77—82. A köszivü ember fia. 6 füzet.
83. Milyenek a férfiak?
84—89. Politikai divatok. 6 füzet.
90—93. Mire megvénülünk. 4 füzet.
94. Oceania. Egy elszülett világrész története.
95—97. Az elátkozott család. 3 füzet.
98—99. Felfordult világ. 2 füzet.
100. Elbeszélések.
101—112. Dekameron. Száz novella. 12 f.

FILICZKY MIKSA Budapest, VI. sugár-út 59. sz. Mellfűző- és fehérenemű-gyár, vászonárú-raktár. — Uri ruhakészítés. Ájánl saját gyártmányú mellfűzőket, ur- és gyermek-fehéreneműket, vásznakat, asztal-neműeket, szövetű árúkat és nyakkendőket a legújabb választékban és legújagymódban áron. Leg-újabb divatu ur- és nő-fűzőket, valódi gyapjú-szővetkekből, bámulatos olcsó áron. — Kimerítő árjegyzékkel, mintáz és mérték utabiztosítással ingyen és bérmentve szolgálunk. Védők megrendelését jelölt lapgyor-szában esküszöket. Független, fehérenemű- és mellfűzők tisztító intézete. 1882

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható

ZORD IDŐ. TÖRTÉNETI REGÉNY. IRTA KEMÉNY ZSIGMOND. Második kiadás. Három kötet. Ára füze 3 frt.

DÖNTVÉNYTÁR.

A magyar kir. Curia elvi jelentőségű határozatai. Kiadja a JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY szerkesztősége.

- Uj folyam. I. kötet. (XXIX. folyam.) Ára füze 2 frt.
Uj folyam. II. kötet. (XXX. folyam.) Ára füze 2 frt.
Uj folyam. III. kötet. (XXXI. folyam.) Ára füze 2 frt.
Uj folyam. IV. kötet. (XXXII. folyam.) Ára füze 2 frt.
Uj folyam. V. kötet. (XXXIII. folyam.) Ára füze 2 frt.
Uj folyam. VI. kötet. (XXXIV. folyam.) Ára füze 2 frt.
Uj folyam. VII. kötet. (XXXV. folyam.) Ára füze 2 frt.

Előbb megjelent:

- I—II. folyam. — frt 2.— VIII—IX. folyam. egyenként... frt 2.—
III—VI. folyam. egyenként... frt 2.— X. folyam. — frt 3.50
VII. folyam. — frt 2.50 XI—XXVIII. folyam. egyenként frt 2.—

Tárgymutató a Döntvénytár

(m. kir. Curia semmitőszéki és legf. ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű határozatai)

I—XV-dik és XVI—XXV-dik folyamaihoz. Szerkesztette Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Ára füze egy-egy kötetnek 2 frt 80 kr. — Angolvászonba kötve 3 frt 60 kr.

A Franklin-Társulat magy. irodalmi intézet kiadásában Budapesten megjelent:

KÖZHASZNU MAGYARÁZÓ SZÓTÁR

A MAGYAR IRODALMI MŰVEKBEK,

MAGÁN- ÉS HIVATALOS IRATOKBAN, HIRLAPOKBAN, FOLYÓIRATOKBAN ÉS TÁRSALGÁSI NYELVBEN GYAKRABBAN ELŐFORDULÓ

IDEGEN SZAVAK MEGÉRTÉSÉRE ÉS HELYES KIEJTÉSÉRE.

IRTA BABOS KÁLMÁN.

MASODIK KIADÁS.

Ára vászonba kötve 1 forint 80 krajczár. Fűzve 1 forint 20 krajczár.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható: A MI AZ EMBERT KÖRNYÉKEZI. OLVASMÁNYOK A TERMÉSZET VILÁGÁBÓL. A MŰVELT KÖZÖNSÉG S AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA. Dr. BERLIN MUNKÁJA NYOMÁN, A HAZAI VISZONYOKHOZ ALKALMAZVA IRTÁK TÖBBEN. SZERKESZTETTE HOITSY PÁL. SZÁZ NEGYVENHÉT ÁBRÁVAL. Ára füze 3 frt o. é.

A 'FRANKLIN-TARSULAT' kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Adalek a lélek életrendjéhez.

Irta b. FEUCHTERSLEBEN ERNŐ.

A HARMINCZKETTEDIK KIADÁS UTÁN

Nemethől fordította

Dr. KLEKNER ALAJOS.

Ára vászonba kötve 1 frt.

TARTALMA: A fordító előszava. — Főajánlás. — Előszó a második (német) kiadáshoz.

— Előszó az ötödik (német) kiadáshoz. — Bevezetésül. — Fogalom. A szellem határai általában. — A szépségre, mint az egészség visszatükrözésére. — Képzélet. — Akarat. Jellem. Határozatlanság. Kedvetlenség. Szórakozottság. — Ész. Műveltség. — Vérmérséklet. Szenvedély. — Az indulatokról szóló tan. — Lengés. — Rázkódság. — Természet.

Igasság. — Önszefoglalás. — Naplóbéli lapok

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható, — az osztr. tartományok számára Szelnizki György cs. kir. egyet. könyvtárából, Bécsben I. Stephan-platz Nr. 6.

A MAGYAR NEMZET TÖRTÉNETE

REGÉNYES RAJZOKBAN

IRTA

JÓKAI MÓR.

MÁSODIK KÖTET.

Ára füzve 2 frt. Ára füzve 2 frt.

1884. szept. 93. sz. 1884. szept.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszt

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Oroszország vallásos viszonyai. — Rajeczi Istvántól.
Tanulmányok népünk életviszonyairól. — Jekelfalussy Józseftől.
Egy álmadozó naplója. — Végh Arthurtól.
Mozgalmak az egyetemi rendszor ügyében. (I.) — Szabó Józseftől.
Lucrétia asszony utcaja. Beszély. Méricée Prosper után francziából. — Csurgó Györgytől.
Költemények. Itchon Szász Károlytól. — Petrarca sonettjeiből I-X. Olaszból. — Radó Antaltól.
A kamatláb története Németországon a jelen században. — Fekete Ignácztól.
Kőrösi Gsoma Sándor. — Duka Tivadartól.
Értesítő. Wertheimer E.: Ausztria és Magyarország a XIX-ik század első tizedében. Szilárdi Sándortól. — Dandet A.: Sapho. rf. — Przevalszkij: Harmadik utja Közép-Ázsiába. — s. — Wieland: Az Abderiták. Heinrich Gusztávtól.
Wirth M.: Ernste und frohe Tage. N. T. — V. Nagy Sándor: A székek-földön és az Al-Dunán. — S. — Koroda Pál. Alkibiasz. f.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80-90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelöl évenként tízenkétszer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A Budapesti Szemle tájékoztató igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szemléket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szak tudomány és a művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles teret nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémiára nemzetgazdasági bizottságot támogatva.

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Előfizetéseket minden könyvtáros elfogad. Bécsben, Szelnizki György cs. kir. egyet. könyvtárus, I. Stefansplatz Nr. 6. Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárusokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmasva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT, magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestben.

HAZAI IPAR

RIGLER JÓZSEF EDE

GYÁRTELEPE BUDAPESTEN

ajánlja

a közeledő iskola-idényre

dúsan felszerelt

papír-, író- és rajzeszközök raktárát,

ugyszintén sajtószerszámokat, díszes kiállítás

iskolai füzetek, legújabb gyorsíró- és érkezős mesékkel ellátott képes írkait, iskolai táskák, valamint levelepapírszítójának legújabb készítményeit, u. m. levelepapírok és levelepapírtörtek a legúj. ábrákkal és díszítésekkel.

Kaphatók a gyártelep belvárosi raktárában

kecskeméti utca 13-dik szám alatt.

Árjegyzékek kívánatra bérmentve. 1430

Gyártelep: VI. rózsa-ut. 55. sugárútról jobbra.

Franczia (Chromat. Parisien) folyékony hajfestő-szer, melyvel minden haját tetszés szerint 10 perc alatt állandóan megfesthetni fekete, barna vagy szőke. Fő tulajdonságai: a szín állandó s a természetes színtől meg nem különböztethető, az alkalmazás egyszerű. — Ára 2 frt. A készítő: (csé-yei, felek stb.) 50 fr. Főraktár: Budapest, TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, király-utca 12. szám.

FONTOS

11 94

!!TAVOL-, RÖVID- ÉS GYÖNGE-LÁTÁSUKRA!!

A legjobb szemüveget nyújtja jótállás mellett

SOLOMONSON N. H. látásérész, vaczi utca 19.

Leggazdagabb választék párisi színházi látócsk- és tábori távosövekből, 5-20 frt.ig.

Nagy választék amerikai emberi műszerekből.

Kavé

Cuba, Non plus ultra 4 frt 1.80
Java, legfinomabb * * 1.52
Menado, nagyszemű * 1.60
Santos, finom íz * * 1.38
Rio, igen erős, fin. * * 1.32
Jamaika, kiváló * * 1.28
Kijója, tiszta selymes, vör. mozva és bérmentesen.

MAITI R.

trieszti nagykereskedő-ház által legfinomabb, zamatos, erőteljes, ízű, 4-5 kúcs bálókban, postán utánvét mellett Magyarország minden helységébe küldik.

Miután kavé-küldeményével nagyon meg voltam elégedve, kérem, küldjön ismét 1 bál Cabát és 1 bál Menadot. Herkály Új-Szöny mellett, 1884 március 8-án.

Tóth Lajos.

Az előbbi kavé-küldeményekkel nagyon megelégedve, kérem, küldjön ismét 1 bál Cabát 1 frt 80 kr-ával. Grác, 1884 február 21-én.

Dr. Koch János, tanár.

A kapott kitűnő jóságú kavéemerkelt lekövetelő közönelmem mellett, kérem, küldjön ismét, stb.

Krems, 1883 augusztus 16.

Wellenheim Cajus
c-ász. tanácsos és pénzügyi főtanácsos. 1752

FOLYÉKONY GLYCERIN-CREME

9935

CHUTZ-MARKE

Szeplő, napsütés ellen

májfoltok, pörselemek ellen

A folyékony glycerin-creme sikerült egyesítése a legártatlanabb szerekkel, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak fiatalos frissességét fenntartják. Ez eltér az eddig közönségesen használt glycerin-illatszerekétől, melyek a glycerinon kívül semmi nem hatályos részeket nem tartalmaznak. Ára frt 1.20.

Legfinom. glycerin-szappan

glycerin és illatos növényekből, kitűnően tisztít és élénkíti a bőrt, és a finom piperesszappan minden kívánt előnyeivel bír. Darabja 35 kr.

Párisi hölgypor (legfin. poudre de riz)

a bőrnek leggyengédebb fehér színt adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. — Hölgyeknek, egy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek örvend. — Egy doboz ára 50 kr. (fehér és rózsaszín) tollal 1 frt.

Kézmosó-por

mandula-szappan és spermacetből készítve, a legártatlanabb arc- és kézbőr-tisztító szer. — Egy doboz ára 50 kr.

Rouge végélat arcpirosító, ára 50 kr.

Török József gyógyszerésznél, Budapest, király-utca 12.

Hamisított párisi hölgypor-tól óvakodni tesék. Csak az tekintendő valódnak, melynek dobozá, valamint használati utasításán a fenti védjegy látható.

Az őszi idényre a legújabb!

NŐI ÉS FÉRFI

KOUCKABOUT KALAPOK

a legdivat, színek, legjobb minőségekben. Női Kouckabout ára díszítve frt 1.75, 2.50, 3.—
Férfi Kouckabout tucatszta 12 15, 18, — 24 forint, darabja frt 1.25, 2.—, 2.50.

Egyesútmind van szerencsem a m. l. hölgyvilággal tudatni, hogy az őszi valaminek a teli idényre a legújabb díszített és díszítetlen női és leány-kalapot hieher, plüsch, nemez és hársönyből minden divatos színben a legújabb párisi és berlini diva szerinti gyáramban készítenek és kicsinyben eladása is az e célból berendezett helyiségben dőe választékban raktáron vannak, melyekből kívánatra képes dívtalpokkal ingyen és bérmentve szolgálók. Kalapok festés és átállítás végett elfogadjatnak. Mely tisztelettel

Kattler Bernát, női kalapgyáros,
Budapest, Károly-utca, Károly-kaszárnya, boltsz. 6 és 7.

Varrógépek,

a Wheeler & Wilson Mfg. Co.
372 New-Yorkból
cs. k. udvari szállítóktól, csakis

Otto Herman-nál

(OHM C. O. UTÓDA)
Budapest, VI. sugár-ut 13

Különösen ajánlhatunk az egyesével ellátott új horog-(Greifer)-varrógépek háromféle kivitelben, családok és iparosok részére; mint a jelenkorunk legjobb varrógépei, a párisi világtkiállításra a legnagyobb díjak „Grand prix” egyikével lettek kitüntetve.

A föltaláló dr. Meidinger tanár úr által kizárólag, hitelesített gyár

MEIDINGER-KÁLYHÁKRA.

HEIM H., fiók: Budapest, Thonet-udvar.

Gyár: Ober-Döbling, Bécs mellett. 1716
Raktár: Bécs, I. Kärntnerstrasse Nr. 42.

Legjobb szabályozható, töltő-s szellőző kályhák.

A kedveltség, melyben kályhának mindenféle részessülnek, sok utánzásra adott alkalmat. Figyelmeztetjük tehát, tekintettel mellettek védjegyükre, a t. közönséget saját érdekében, hogy jellezen ismeret gyártmányainkat föl ne orszáje az utánzásokkal; legyenek azok egyszerűen mint Meidinger-kályhák vagy mint javított Meidinger-kályhák ajánlva.

Fűtés egész 3 szobáig csak egy kályhával.
Központi fűtések egész épül. tekre.
A gyár védjegye a kályhajátók belsejére van beoltente.

Védjegy.

MEIDINGER-OFEN
H. HEIM

Értelmezések és árjegyzékek ingyen, és bérmentve.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárnál kapható — az osztr. tartományok számára Szelnizki György cs. k. egyet. könyvtárusnál Bécsben, I. Stephanplatz Nr. 6.

EGY ÉVIG MONDURBAN.

KARCOLATOK AZ EGYÉVI ÖNKÉNTYES-ÉLETLBOL.

IRTA

KACZIANY GÉZA

(GYALOGHUSZÁR).

Ára füzve 1 forint osztr. ért.

Tartalom: Ujoneozás országzerte. — «Mikor engem a főorvos vizitált». — Az első nap mondurban. — Az első «abrikolás». — A «gyatra frábéliges». — Szolgálatban. — A tanár-tiszt. — «Übunmars». — A cakkumpakk. — Baka szakácskönyv. — Cúgos cipő a engban. — Hadgyakorlatok a király előtt. — Mozgósítva. — Az első nap és az első éj. — A derventi kerek erdő mellett. — Az első kivégzés. — Török ur Maglajban. — Elhagyatva, egyedül. — Az utolsó vér. — «Fräjer ur nyúl». — Hadvi Loja. — Szerajevó. — A kis Curry. — Postafedezetlen. — Karácsonyunk a bosnyák földön. — Tisztí vizsga. — Az utolsó nap mondurban. — A hadnagy úr.

VASÁRNAPI UJSÁG

39-İK SZÁM. 1884. BUDAPEST, SZEPTEMBER 28. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 2 frt 12 frt; POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 6 frt; Keltőlki előfizetésekre a postaiak megfizetésre 3 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt; Keltőlki előfizetésekre a postaiak megfizetésre 3 *

MAGYAR KIRÁLYI OPERA.

NEM közönséges örömmel, melyen a m. kir. operaházat a király megunyítja. A király, a ki azt magánpénztárából építtette.

Ott sem közönséges esemény ez, a hol a rég megbonosult állandó opera csak egyik — régi — palotájából egy ujba költözik. Mert vajmi drága növény ez, melynek évi ápolása százezrekbe kerül. De nálunk halálsággal egy föllomást képez kulturai haladásunk után, több egymást keresztező művészi ág csomópontján. Mert ez az első magyar állandó dalmű-színház, e fényűző, előkelően magas szépmű-vészeti czikk e házzal lesz fölavatva a haza fővárosában, mely ezzel az ünnepélyvel a mai nagy városok díszes sorába lép.

Mert nem a terület, sőt még nem is a lakosság számának nagysága adja meg mai fogalmak szerint a nagy-városiaság rangját. A lélekszám és kiterjedés nagysága még szinte szegénytelen, ha nem foglalja magában ama kellekeket, melyeket a mai nyugoti műveltség igényel. Hasonló az olyan erős, egészséges kamaszhoz, a kinek aránytalan testi nagysága mintegy kirívóbbá teszi, gunyolja szellemi, erkölcsi tekintetben való elmaradottságát.

Olyan az így elmaradt város, mint a gazdag, de műveletlen ember izléstelen háza; látjuk, hogy volna miből áldoznia a komfortnak, gyönyörködtető izlésnek, de nincs hozzá szellemi emelkedettsége, pallérozottsága.

Lehetne fővárosunk még egyszer ekkora, azért az itt áttutató idegennek, mint ezelőtt egy évtizeddel Napoleon herczegnek, joga volna azt egy «szép nagy falunak» nevezni. Mert hiányoznék belőle a zene, ének, táncz három testvérmuzsájának drága temploma, melynek föntartására csakis magas műveltségű lakossággal bíró nagy városok képesek.

Már most e naptól kezdve épen nem tartatunk a «nagy-mihaszinaság» öldöklő komikumának bélyegétől. Ellenkezőleg: inkább ugy nézünk ki, mint becsvágyas, tehetséges, föltörekvő ifju, ki egy kissé még eleje is kerül a már izmosabb növésű, korosabb vetélytársának, a kiknek még e mellett nagyobb a stipendiumuk is; mint például a szomszéd Bécsnek, melynek kétszeres számú lakossága és uralkodói központisága roppant előnyöket biztosít.

Olyan előnyöket, hogy szinte elkomorodunk azok látásán. De csakhamar összeszedjük magunkat és bizunk, remélünk. Mert fölfedezük, hogy van valami sajátunk, a mit még sem adnánk az ő már elért nagyságért. Mienk az ifjuság törekvő ereje, a folytonos és gyors előhaladás, gyarapodás érzetének öröme. A minden-nap új virágot hozó tavasz-kor vidám, reményteljes hangulata, meg a tudat, a lépten-nyomon nyilatkozó tapasztalat, hogy mi előre megyünk, még pedig gyorsan, könnyedén, míg amaz, a magát megszedett gazdag, de már élemedett matróna a megállapodás pontján is túl, talán már a hátramenés szomorú lejtőjén áll, s

fényes, pompás toilletben ugyan, de az aggodalom és irigység redővel arczán szemléli fiatal erőnk és természetes bájjainknak az érettség művészetével fokozott hódításait...

E vidám benyomásokkal avatjuk föl közművelődési törekvéseink egyik tündöklő vívmányát. Nincs egyéb hátra, mint a drága szerzeményt meg is tartani, az élet aranyfáját gazdagon gyümölcsöztetni. A király megfette a magáét, most már a főváros, az ország közönségén a sor, megmutatni, hogy méltó a díszes, kitüntetett ajándéka...

Ellinger fényképe után. BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES.